

Universitatea Pedagogică de Stat Ion Creangă
Catedra Științe ale Educației
Centrul de Resurse Curriculare

Ludmila Papuc   Maia Cojocaru
Larisa Sadovei

TEORIA GENERALĂ A EDUCAȚIEI

GHID METODOLOGIC

Chișinău 2006

CZU 37.016:37.0
P 31

*Ghidul metodologic a fost aprobat pentru editare de Senatul Universității
Pedagogice de Stat Ion Creangă din 13.09.06*

Recenzenți:

Conf. univ., dr. A. Zbârnea, Universitatea Pedagogică de Stat Ion Creangă
Conf. univ., dr. M. Vasiliev, Universitatea de Stat din Tiraspol

Autori:

Ludmila Papuc, Maia Cojocaru, Larisa Sadovei

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Papuc, Ludmila

Teoria generală a educației: Ghid metodologic / Ludmila Papuc, Maia Cojocaru, Larisa Sadovei; Univ. Pedagogică de Stat „Ion Creangă”. Catedra „Șt. ale Educației” Centrul de Resurse Curriculare – Ch.: Reclama, 2006 – 60 p.,

Bibliogr. p. 59-60 (26 tit.)

ISBN 978-9975-932-67-7

500 ex.

--1. Teoria Educație – Metodica predării

37.016:37.0

© Ludmila Papuc, Maia Cojocaru, Larisa Sadovei, 2006

ISBN 978-9975-932-67-7

Cuprins

Argument	4
Obiectivele cursului.....	5
Tematica seminarilor	
SEMINAR 1. Dezvoltarea științelor educației.....	6
SEMINAR 2. Realizarea acțiunii educaționale.....	7
SEMINAR 3. Reforma educațională.....	8
SEMINAR 4. Abordarea noilor educații pentru societatea cunoașterii.....	9
SEMINAR 5. Proiectarea activității educative	10
SEMINAR 6. Organizarea și evaluarea activității educative.....	10
SEMINAR 7. Teoria și metodologia educației.....	11
Breviar de texte.....	11
1 Istoria educației.....	11
2 Proverbe, zicători și maxime despre educație	16
3 Legea învățământului, 1995.....	17
4 Libertate și libertinism în educație.....	19
5 Educația în baza valorilor democratice pentru cei implicați în procesul educației.....	23
6 Democratizarea educației.....	24
7 Simularea în procesul educativ.....	27
8. Idealul educativ	30
9 Modele umane contemporane.....	31
10 Proiectul Dezvoltarea învățământului general din R. Moldova.....	33
11 Modernizarea învățământului pedagogic superior din R. Moldova.....	34
12 Proiectul Legii învățământului, 2005	35
13 Atestarea cadrelor didactice	38
14 Fernando Savater despre educație.....	41
15 Conținuturile educației.....	41
16 Îndrumări metodologice privind proiectarea activității educative.....	43
17 Proiectarea educativă operațională.....	44
18 Sugestii tematice pentru orele educative.....	47
19 Stiluri manageriale ale diriginților	47
20 Evaluarea proiectului, a orei educative (de dirigenție) și calitatea activității dirigințelui	49
ANEXE.....	53
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ.....	59

ARGUMENT

Lucrarea este destinată studenților pentru a sprijini studiul individual în cadrul seminarilor universitare la disciplina **Teoria educației** orientându-i spre autoorganizarea eficientă a propriei activități și profesorilor cu scopul de a optimiza proiectarea-organizarea-evaluarea în vederea asigurării calității instruirii universitare.

Ghidul metodologic este o contnuare logică a conținuturilor propuse în suportul de curs axându-se sistemic pe crearea situațiilor de învățare aplicativ-creative și integrative prin diverse sarcini didactice, exerciții, analize, reflecții, întrebări și comentarii. Se insistă asupra valorificării experienței de cunoaștere a studenților și dezvoltării informațiilor, reproducerea rămânând a fi o caracteristică a învățământului tradițional. Prin lucrare se intenționează a mobiliza eforturile de autoformare pedagogică a studenților și a-i motiva pentru dezvoltare profesională coerentă urmărind, în mod individual, progresele. Problematika seminarilor abordează conținuturile din perspectiva istoriei educației, reformei școlare și universitare ce se desfășoară actualmente în R. Moldova. Breviarul de texte constituie un material selectat din teoria și practica educațională prevăzut pentru facilitarea realizării sarcinilor didactice propuse la seminar. În ghid se valorifică tipologia seminarilor universitare cu explicații de rigoare pentru studenți (*seminar de sistematizare a cunoștințelor fundamentale, seminar-dezbatere, seminar integrativ, de evaluare curentă, seminar-referat, problematizat, seminar – aplicații, seminar evaluativ*). *Lucrarea poate fi utilă si cadrelor didactice universitare la debutul carierei profesionale prin faptul, că oferă strategii deja elaborate de predare-învățare-evaluare a Teoriei educației.* Sugestiile metodologice privind *evaluările curente și finale* susțin motivația pentru învățare și sporesc performanțele academice. Sugerăm studenților să lucreze concomitent cu suportul de curs. Având în vedere dificultățile de adaptare la învățământul universitar, tehnologiile de învățare/evaluare propuse în ghid vor asigura pregătirea pentru susținerea reușită a examenului de curs și integrarea în câmpul universitar. Atât sistemul de sarcini, cât și textele propuse pot fi completate, substituite sau renovate în maniera profesorului. Studenții nu se vor limita doar la ghid, ci vor consulta și literatura recomandată în suportul de curs.

Autorii speră că lucrarea de față va eficientiza comunicarea didactică, va dezvolta spiritul de cooperare dintre studenți, contribuind la sporirea calității învățământului universitar pedagogic în cheia *Procesului Bologna*.

Autorii

Disciplina *Teoria educației* urmărește scopul de a dezvolta la nivel teoretic și praxiologic competențele studenților de a proiecta/organiza/evalua activități educative.

Obiectivele cursului:

- de cunoaștere și înțelegere:

- să conștientizeze esența fundamentelor pedagogice;
- să explice funcțiile teoriei educației în standardul de formare profesională inițială;
- să identifice problemele fundamentale ale teoriei și metodologiei educației;
- să definească conceptele de bază;
- să cunoască metodologia realizării procesului educațional;

- de aplicare:

- să demonstreze cauzele fenomenelor educaționale;
  - să proiecteze/realizeze/evalueze activități educative;
  - să analizeze finalitățile componentelor generale ale educației;
  - să utilizeze/îmbine eficient diverse forme ale educației;
- de integrare:
- să-și asume responsabilitate pentru opțiunea de a se produce ca pedagog;
  - să răspundă provocărilor lumii contemporane ca specialist în educație.

Evaluare finală: examen.

Admiterea la examen presupune susținerea portofoliului (**Anexa1**).

Portofoliul va conține **evaluările curente și caietul de sarcini (Anexa 2)**.

Notă: Pregătirea pentru seminarii presupune consultarea literaturii recomandate în suport la fiecare modul și completarea **caietului de sarcini**

Exigențe:

1. cunoașterea conținutului disciplinei;
2. definirea conceptelor de bază;
3. cunoașterea bibliografiei recomandate;
4. proiectarea/organizarea activității educative;
5. analiza metodologică a orei educative;
6. evaluarea calității cadrului didactic.

Tematica seminariilor și repere metodologice de proiectare a activității de învățare/evaluare

Notă: pregătirea eficientă pentru seminar presupune învățarea conceptelor fundamentale: *educație, pedagogie, științele pedagogice/educației, epistemologia pedagogiei, învățămînt, instruire, sistem de educație, sistem de învățămînt, proces educațional, politică educațională, strategie educațională, obiective educaționale, dimensiuni educaționale, acțiune educațională, conținut al educației, metodologia acțiunii educative, factori educativi, forme generale ale educației, educație formală, educația informală, educația nonformală, noi educații, autoeducație.*

SEMINAR 1. Dezvoltarea științelor educației

(seminar de sistematizare a cunoștințelor fundamentale)

Caracteristici ale seminarului de sistematizare

Actualizarea conținutului de bază într-o ordine logică de la particular la general, în mod sistemic cunoștințele fundamentale pentru a asigura cunoașterea/aplicarea/integrarea informațiilor.

1. **Lecturați conținutul capitolului “Statutul științelor educației” și elaborați o schemă ce reprezintă pedagogia ca știință și artă a educației.**
2. **Găsiți argumente pentru afirmațiile privind caracteristicile pedagogiei, identificate în literatura de specialitate:**
  - a. *pedagogia este o știință socio-umană, deoarece ...*
  - b. *pedagogia este o știință cu caracter teoretic, deoarece...*
  - c. *pedagogia este o știință cu caracter acțional, praxiologic, deoarece...*
  - d. *pedagogia este o știință cu caracter prospectiv, deoarece..*
  - e. *pedagogia este o artă, deoarece..*
3. **Urmăriți evoluția gândirii pedagogice în schema propusă și completați ultima etapă (sec. XX) cu personalități și contribuții remarcabile lecturînd informația din Breviar 1.**
4. **Citiți din suportul de curs subiectul Normativitatea pedagogică și explicați cum funcționează axiomele, legitățile, legile, principiile, regulile în practica școlară, dezvoltînd acestea prin metoda „Păianjen” (Anexa 3).**
5. **Definiți pedagogia prin metoda “hărții conceptuale” (Anexa 4).**
6. **Elaborați schema sistemului științelor educației în baza unui model de clasificare a științelor pedagogice selectat din literatura de specialitate (vezi modulul I, suport): Rene Hubert (1964, 1965), Emil Planchard (1968), R.Dottrens și G.Mialaret (1993), I. K. Babanski (1986), Jose Luis Garcia Garrido (1991), Viviane de Landsheere (1992), E. Joița (2000), S. Cristea(2003) ș.a.**

SEMINAR 2. Realizarea acțiunii educaționale (seminar-dezbateri)

Caracteristici ale seminarului dezbateri

Seminarul-dezbateri (discuție) imprimă activității didactice un caracter activ-participativ și euristic, oferind studenților deschideri pentru exprimarea capacităților intelectuale, îndeosebi a gândirii și imaginației creative, de a-și expune opiniile în cadrul unor dezbateri (discuții) în legătură cu o anumită temă de studiu. Participarea studenților la dezbateri este valoroasă numai în cazul în care se bazează pe o pregătire prealabilă, pe cunoașterea conținutului ideatic și acțional prezentat la curs și/sau studiat din suportul de curs universitar și alte sursele bibliografice. Seminarul-dezbateri stimulează spiritul critic și științific al studenților.

1. **Memorați și comentați maxime, proverbe și zicători despre educație (Breviar 2).**
2. **Actualizând experiența dvs. școlară, demonstrați realizarea funcției educației în activitatea profesorului diriginte (vezi modul II, suport).**
3. **Lecturați secvențe din Legea învățământului (Breviar 3). Explicați aplicarea principiilor generale ale educației în sistemul de învățământ din R. Moldova (suport de curs).**
4. **Citiți articolul "Libertate sau libertinism" (Breviar 4) și prezentați esența printr-un comentariu de o pagină (Anexa 5).**
5. **Inițiați o discuție la subiectul "Valorile democratice pentru cei implicați în procesul educației". Meditați individual asupra conceptelor fundamentale ale democrației școlare în baza textului din (Breviar 5).**
6. **Identificați modalitățile și practicile de optimizare a procesului de democratizare (Breviar 6.A).**
7. **Apreciați puterea democrației autentice în realizarea obiectivelor educaționale (Breviar 6.B).**
8. **Simulați modelul de funcționare a educației (vezi Modulul II, suport) Breviar 7 și Anexa 6.**
9. **Identificați elementele comune/distincte între formele generale ale educației și demonstrați cum se realizează lupta contra traficului de ființe umane prin educație formală, nonformală și informală.**

SEMINAR 3. Reforma educațională (seminar integrativ, de evaluare curentă)

Caracteristici ale seminarului integrativ

Abordarea problemelor de integrare a teoriei educației în practica școlară/universitară și realitatea socială.

1. **Observați evoluția sistemului de valori (idealul educativ) din perspectivă istorică (Breviar 8).**
2. **Citiți și analizați principalele modele umane contemporane din perspectiva idealului educațional și expuneți-vă argumentat opinia (Breviar 9).**

Analizați rezultatele implementării Proiectului Dezvoltării învățământului general în anii 1995-2001 (Breviar 10) la nivel de:

Curriculum	Manuale	Evaluare	Perfecționarea cadrelor
3. Identificați direcțiile de modernizare a învățământului universitar pedagogic din R. Moldova în contextul Procesului de la Bologna la etapa actuală (Breviar 11).			
4. Determinați tendințele de reformare a învățământului în R. Moldova citind din Proiectul Legii învățământului 2005 la nivel de:			
Organizare	structură	instituții	acte de studii

- (Breviar 12).**
5. **Lecturați fragmentele din Regulamentul de atestare a cadrelor didactice (Breviar 13) și elaborați un proiect individual de formare profesională inițială (Anexa 7), identificând finalitățile macro- și microstructurale pentru modelul dvs. profesional (Anexa 8).**
  6. **Formulați esența opiniei lui Fernando Savater desprinsă din cartea "Curajul de a educa" (Breviar 14)**
  7. **Ce considerați că s-ar putea întreprinde (în plan politic și economic, în domeniul culturii, mass-mediei etc.) pentru ca societatea în ansamblul ei să devină educativă? Schițați un posibil program de acțiune.**
  8. **Explicați care este utilitatea practică a obiectivelor pedagogice.**
  9. **Redactați obiectivele operaționale propuse, explicați greșelile și elaborați alte obiective operaționale:**
    - familiarizarea elevilor cu opera literară a lui M. Eminescu;
    - să demonstreze înțelegere a conceptului de atom;
    - respectarea normelor literare în vorbire;
    - să comenteze poezia; să verifice cunoștințele;
    - să motiveze elevii pentru activitate;
    - să valorifice cunoștințele teoretice în practică

10. Faceți un „inventar” al marilor probleme ale lumii contemporane și încercați să găsiți locul educației în soluționarea acestora. Poate educația contribui la rezolvarea problemelor sociale?

SEMINAR 4. Abordarea noilor educații pentru societatea cunoașterii

(seminar-referat, problematizat)

Caracteristici ale seminarului -referat, problematizat

Seminarul-referat, problematizat este o activitate didactică cu un pronunțat caracter activ-participativ și euristic. Se bazează pe referate și coreferate pregătite și prezentate de studenți, se examinează "conflicte" teoretico-acționale, în principal întrebări-probleme, probleme teoretico-aplicative. Seminarul problematizat presupune dezvoltarea la studenți a capacității de a formula întrebări și a identifica probleme din realitatea educațională și din sursele bibliografice de specialitate de a găsi soluția adecvată din câteva variante posibile în unități limitate de timp.

1. Citiți descrierea etapelor de evoluție a conținuturilor generale ale educației (Breviar 15) și scrieți factorii ce au influențat schimbarea conținuturilor generale ale educației.
2. Pregătiți un referat cu temă la alegere privind noile educații.
3. Prezentați rezumatul referatului în 3 minute astfel ca să conțină toate elementele planului.
4. Pe parcursul seminarului completați sau adresați întrebări colegilor la tema referatului.
5. Reiesind din conținutul referatului pe care l-ați elaborat, alcătuiți 3 teme pentru orele de dirigenție în clasa a V, VII, X.
6. Evaluați calitatea referatului dvs. în baza cerințelor.
7. Elaborați un set de roluri pe care le considerați indispensabile unui profesor modern, competențe subsumate acestor roluri și capacități corespunzătoare competenței (Suport de curs, modulul Agenției educației).
8. Schițați profilul de competență al profesorului ideal așa cum îl concepeți dvs.

SEMINAR 5. Proiectarea activității educative

(seminar – aplicații)

Caracteristici ale seminarului-aplicații

Seminarul-aplicații (exerciții) are ca obiective: îmbogățirea și aprofundarea cunoștințelor, formarea priceperilor și deprinderilor aplicative și, după caz, de investigație, soluționarea problemelor și studiul unor cazuri.

1. Citiți *Recomandările pentru o bună proiectare a activității educative din (Breviar 16).*
2. Consultați “Proiectarea educativă pe termen lung(an, trimestru școlar)” și proiectarea educativă intermediară (o lună sau o săptămână) din Suportul de curs (Modulul Proiectarea educațională).
3. Analizați în echipe “Proiectarea educativă operațională a unei activități ” (Breviar 17).
4. **ATENȚIE!** Formați 3 echipe de lucru și selectați informații (texte, date statistice, personalități etc.) din diverse surse la o anumită temă pentru elaborarea în echipă a unui proiect al orei de dirigenție.
5. Elaborați în echipă un proiect al orei educative cu temă la alegere.
6. Prezentați proiectul elaborat.

SEMINAR 6. Organizarea și evaluarea activității educative

Evaluarea curentă – Proiectul activității educative

(seminar aplicații)

1. Elaborați proiectul individual al orei de dirigenție cu temă la alegere Breviar 18.
2. Reflecțați asupra textului “stilurile manageriale” Breviar 19 pentru organizarea eficientă a activității proiectate.
3. Evaluați calitatea proiectului activității educative a unui coleg-student, conform parametrilor propuși Breviar 20 A.
4. Evaluați activitatea educativă a dirigintelui. Breviar 20 B, C.

SEMINAR 7. Teoria și metodologia educației
(Seminar evaluativ- prezentarea portofoliului)

Caracteristici ale seminarului evaluativ

este o formă de evaluare, apreciere și notare a rezultatelor învățării prin verificare orală, lucrări de control, teste de cunoștințe. Se realizează prin generalizarea și sistematizarea materiei de studiu.

1. **Repetarea materiei studiate la curs în baza notițelor din caietul de sarcini.**
2. **Analiza situației academice (frecvență, reușită curentă, rezultatele evaluărilor de control) a fiecărui student.**
3. **Prezentarea și evaluarea portofoliilor elaborate.**
4. **Formularea în cooperare cu studenții a deciziei de admitere la examen.**

BREVIAR DE TEXTE

1. Istoria educației

Etapa antică	1. Socrate (469-399 î. e. a.) a utilizat „metoda maieutica” în discuție cu discipolii săi, numită în prezent „metoda conversației euristice”.
	2. Platon (426-343 î. e. a.) inițiază „ideea educației preșcolare” de la vârsta de 3 ani prin jocuri, povești, cântece în instituții de stat condusă de „doici” cu pregătite specială .
	3. Aristotel (384-322 î. c. n.) a formulat ”principiul conformității educației cu natura psihică a copilului”, elaborând un sistem de educație bazat pe etape ale dezvoltării psihice cărora le corespund anumite tipuri de educații realizate și instituții educaționale.
Etapa medievală	Creștinismul , prin morala reprezentată de cărțile Sfinților Părinți: Clement Alexandrinul, Vasile cel Mare. Ieronim ș. a. Conținuturi: percepte religioase, sfaturi, norme de viață.

Etapa modernă	1. A. Comenius (1592-1670) a pus bazele pedagogiei ca știință a educației . În lucrarea „Didactica Magna” a elaborat sistemul de învățământ pe clase și lecții, structura anului școlar, disciplinele de studiu, manualul școlar etc.
	2. J. J. Rousseau (1712-1778) în romanul pedagogic „ Emil sau despre educație ” a inițiat curentul educației libere, unde copilul trebuie să învețe la aer liber, izolat de societate, prin contactul direct cu obiecte și fenomene ale naturii.
	3. H. Pestalozzi (1746-1827) în lucrarea „Cum își învață Gertruda copiii” a fundamentat învățământul primar
	4. F. Herbart (1776-1841) a conceput construcția teoretică a științei pedagogice pe temelia eticii și psihologiei , motivînd că etica determină scopurile educației, iar psihologia arată calea și mijloacele prin care se asigură realizarea acestor scopuri
	5. F. A. Diesterweg (1790-1866) a continuat efortul de constituire a pedagogiei ca știință, precizînd conținutul unor concepte: pedagogie, didactică, metodică .
Etapa contemporană	în sec. XX. pedagogia herbartiană intră în declin, cedînd pedagogiei experimentale , care pune accent pe cunoașterea obiectivă a proceselor educative, pornind mai întîi de la studierea copilului din punct de vedere al dezvoltării lui psihofizice și formulînd, pe temeiul rezultatelor, normele educative.

JOHN DEWEY (1859-1952) Concepția pedagogică

Critică insistent concepția tradițională asupra educației, pentru că aceasta se compune dintr-un ansamblu de informații și exerciții elaborate în trecut, scopul principal urmărit de școală fiind transmiterea cunoștințelor către noile generații. Dewey propune *o educație ce afirmă necesitatea libertății de expresie a elevului într-un învățământ legat organic de experiența de viață. Esența educației rezidă în faptul că există o relație intimă și necesară între procesul experienței și cel al educației.*

Educația constituie o dezvoltare a experienței actuale, pe baza experienței trecute. Experiența este o tranzație continuă; mai exact, experiența umană este o tranzație reconstrucțivă. Diferența dintre starea primitivă și cea civilizată a omenirii se întemeiază pe gradul în care experiențele anterioare au schimbat condițiile obiective în care au loc experiențele ulterioare. Problema centrală a educației rezidă în a selecta experiențele actuale ce s-ar amplifica în experiențele care survin. Educația înseamnă o reorganizare sau o reconstrucție permanentă a experienței care se

adaugă la experiența precedentă determinând o amplificare a capacității de a asimila experiențe ulterioare. Pentru ca o experiență să dobândească valoare educativă, aceasta trebuie să fie continuă. Educația este mijlocul principal pentru menținerea continuității sociale a vieții. Dacă nutriția și comunicarea sînt pentru viața fiziologică, *educația este o condiție pentru viața socială*. Educația reprezintă transmiterea experienței prin comunicare. "*Comunicarea presupune o dilatare a experienței*" - scrie Dewey. Nici cel ce receptează, nici cel ce comunică nu rămîn neafecțați" (1972, p. 7). Comunicarea este o împărtășire a experienței, pînă în momentul cînd aceasta devine un bun comun.

“**Crezul**” pedagogic al lui Dewey dă o mare satisfacție concretei existențiale în care individul este inserat. *Educația* - spune el - *se realizează prin participarea activă a individului la conștiința socială a omului; adevărata educație rezultă din stimularea capacității copilului prin exigentele situațiilor sociale ale mediului*: educația este reglementarea procesului de participare la conștiința socială; educația este un proces al vieții, și nu o pregătire pentru viață. *Școala*, în calitate de mediu propice de amplificare a experienței, *are trei funcții prioritare*:

- simplificarea și punerea în ordine a factorilor dispoziției ce trebuie dezvoltată;
- purificarea și idealizarea obiceiurilor sociale existente;
- crearea unui mediu mai larg și mai bine echilibrat decît cel de care ar putea fi influențați tinerii, dacă ar fi lăsați liberi.

Curriculum-ul școlar trebuie *epurat* de experiențe ne semnificative sau de cunoștințe care nu servesc la creșterea experienței.

Copilăria este înțeleasă ca posibilitate de evoluție. Comparativ cu puii de animale, copilul are nevoie de timp mai mult pentru a se integra în viața adulților. Autonomia sa este dobîndită mai greu, dar ea rămîne perfectibilă. *Un om educat este acela care are puterea de a merge mai departe, de a achiziționa alte experiențe în virtutea experienței posedate deja. Educatul trebuie să fie un "profitor", care să exploateze experiențele încorporate pentru a accede spre experiențe noi. Criteriul de valorizare a educației este constituit din măsura în care educația creează dorința de împlinire și creștere spirituală.*

Exponent indubitabil al filosofiei educației, Dewey leagă într-un mod indestructibil teoria de practică și filosofia de educație. Pedagogul american avansează ipoteza că î gîndi înseamnă deja activitate într-un prim stadiu, cel al premeditării, prefațării și intenționalității unui fapt concret. Gîndirea este primul pas pe drumul acțiunii. *Filosofia este teoria generală a educației. Pedagogia este filosofie aplicată.*

Pedagogia lui Dewey a deschis noi topici de reflexie: domeniul curriculum-ului educației, problematica managementului educațional, chestiunea arhitecturii școlare și a materialului didactic, domeniul eticii și deontologiei școlare (Nicolescu, 1977, p. 63).

Dewey este întemeietorul educației progresiviste, curentul care a marcat începutul epocii pedagogiei pragmatiste din Statele Unite. Educația progresivistă se bazează pe următoarele principii: 1) școala va permite individului exprimarea în mod individual; 2) să acționeze în mod liber; 3) să învețe prin și în experiență; 4) să utilizeze o competență pentru a acoperi obiectivele propuse; 5) să extragă acea fațetă a viciului care-i explică adecvat realitatea; 6) să observe schimbarea lumii.

Scopul educației este ... educarea infinită (continuă)!

ROGER COUSINET (1881-1973) *Concepția pedagogică*

Educația nouă, este înlocuirea activității educatorului prin activitatea copilului. „Elevul nu se duce la școală pentru a fi învățat, adică pentru a fi supus activității didactice a unui adult, ci frecventează școala pentru a se instrui, adică a-și exercita propria sa activitate” (Cousinet, 1978, p. 3).

Roger Cousinet a experimentat metoda de munca" liberă pe echipe. Echipa este suverană, iar educatorul supraveghează și intervine uneori, grupul prezintă un mediu educogen privilegiat, care presupune activitate cooperantă. Echipa era alcătuită în medie din 6 elevi, iar aceasta se fixa, după unele discuții preliminare, asupra unei teme, fiecare elev preluînd o secvență a sarcinii care se potrivea cu interesele și înclinațiile sale. Educatorul avea datoria să supravegheze lucrul și să intervină atunci cînd credea de cuviință. La sfîrșitul zilei, după adunarea și sintetizarea observațiilor personale, experiențele grupelor erau împărtășite în comun, realizîndu-se comentarii. Sarcina educatorului era de a fi atent pentru a nu introduce în viața copilului, prin intervenții inoportune, trebuințe artificiale. Copiii trebuiau să se bucure de întreaga libertate de mișcare. "Orice trebuință produsă la copil prin intervenția directă a adultului nu este o trebuință naturală" - conchide Cousinet (1978, p. 68),

Pedagogia tradițională este criticată de Cousinet pentru că aceasta construiește artificial mediul de învățare și îl silește pe elev să se integreze unui program. *Pentru educația nouă, prioritară este trebuința copilului, mediul fiind adaptat la această trebuință. Pedagogia nouă acordă o mare importanță cunoașterii copilului. Libertatea de care trebuie să se bucure copiii înseamnă posibilitatea indivizilor de a reacționa la stimulii corespunzători unei*

trebuințe interioare. Pentru ca o trebuință să fie satisfăcută, ce cer a fi îndeplinite mai multe *condiții*:

- copilul să poată alege liber o anumită situație de învățare;
- după studierea situației și examinarea forțelor, acesta trebuie să aibă libertatea de a întreprinde acțiunea;
- copilul va trebui să aibă timpul suficient pentru a face acțiunea respectivă;
- în cazul acțiunii, să fie sigur că găsește, dacă este nevoie, ajutorul educatorului.

C. FREINET (1896-1966)   *Concepția pedagogică*

Copilul trebuie să se manifeste liber și spontan, să se exprime prin intermediul textelor și al desenelor. C. Freinet introduce în școală o tehnică nouă - imprimăria. Tipografia este considerată a fi nu numai o metodă de individualizare a învățării sau de autoeducație, ci și o cale de educație generală, de formare a unor comportamente și deprinderi (abilitatea mâinilor, finețea mișcărilor, memoria, deprinderea de a scrie corect etc). Renunță la manualele clasice în beneficiul unor "cărți" sau fișe compuse de elevi, înființează la Venice o școală bazată pe introducerea imprimăriei. Freinet a utilizat diverse mijloace în practica educațională: desenul liber, fișierul școlar, cooperativele școlare, studiul mediului local, jurnalul de perete, grădina și atelierul școlar, proiecții de filme, discurile, radioul și televiziunea, modificând raportul tradițional dintre profesor și elevi. Dimensiunile afective și motivaționale ale învățării sprijină și edifică traseul cognitiv. *Nu cunoaștem de dragul de a cunoaște, ci cunoaștem că vrem și că ne place să aflăm ceva.*

Eforturile lui Freinet se concentrează spre două direcții: a) cercetarea tehnicilor de lucru și b) promovarea unei cooperări constante între agenții educaționali. Pentru Freinet, sarcina unei pedagogii, concepută funcțional, rezidă în a crea cadrul dezvoltării personalității urmînd cursul firesc al lucrurilor, și nu a lăsa influențele din exterior să fie atotputernice. *Adevărata educație este aceea care face ca individul să-și adapteze la mediu propria sa dezvoltare.* Tehnica textului liber constă în scrierea liberă la un subiect. Valorificarea textelor continuă prin trimiterea acestora spre școlile afiliate la noul sistem educativ. Copiii vor intra în contact cu alte obiceiuri, tradiții, moduri de a gândi, extinzînd experiența lor vitală.

2. Proverbe, zicători și maxime

Proverbe, zicători:

- Repetiția este mama învățaturii (*repetito mater studiorum est*)
- Exercițiul te face maestru (*iibung macht meister*)
- Mînte sănătoasă în corp sănătos (*mens sana in corpore sano*)
- Nimic nu se învață fără osteneală
- Pînă ne hotărîm să începem, ajunge să fie prea tîrziu
- Toți vor să știe, puțini vor să se adîncească în carte etc.

Maxime despre educație

- Singura cale de a-ți apăra ideile și principiile este să le faci cunoscute (*W. Laurier*)
- O educație bună este izvorul întregului bine în lume (*Im. Kant*)
- A acționa este cu totul altceva decît a vorbi chiar cu elocvență și decît a gândi, chiar cu istețime (*M. Proust*)
- Nu există secrete ale succesului. Acesta este rezultatul perseverenței, al muncii asidue și al învățaturii din eșec (*Collin Powel*)
- Educația este considerată cultura inteligenței sau a spiritului (*B. P. Skinner*)
- Cel mai bun mijloc de a înțelege este de a face (*Im. Kant*)
- Nu există vînt prielnic decît pentru cel ce știe în ce direcție plutește (*Seneca*)
- Un învățător mediocru îți oferă adevărul, unul bun te învață să-l gîndești (*Friederich A. Diesterveg*)
- Scopul educării unui copil constă în a-l face capabil să se dezvolte în continuare fără ajutorul dascălului (*Ed. Habbard*)
- Pentru a forma generațiile tinere, dascălii trebuie să se înnoiască odată cu acestea (*C. Diacoviciu*)
- Copiii au mai mult nevoie de modele decît de critici (*J. Joubert*)
- Copiii dacă ar crește mai departe așa cum se arată la început, am avea numai genii (*J.W- Goethe*)
- Învățătura îi conferă omului demnitate (*D. Diderot*)
- Precum este școala, așa este națiunea (*C. Diacoviciu*)
- Cea mai bună formare profesională din lume nu va împiedica să existe întotdeauna profesori mediocri, aceea cărora le lipsește în mod sigur ceea ce-l face pe profesor calificat: simțul înnăscut al copilăriei, dragostea de copii, căldura umană, ceea ce nu se învață (*M. A. Bloc*)
- Natura și educația sînt asemănătoare, într-adevăr, educația îl transformă pe om, oferindu-i o a doua natură (*Democrit*)

3. Legea învățământului, 1995 (fragmente)

Legea învățământului nr. 547 adoptată la 21.07.95, în vigoare de la 09.11.95 și este publicat în Monitorul Oficial nr 062 din 09.11.95 articolul: 692
În legea de față, prin noțiunea de învățământ se înțelege un proces organizat de instruire și educație, prin care persoana atinge un anumit nivel de pregătire fizică, intelectuală și spirituală, stabilit de stat, și obține certificatul respectiv de studii. Sistemul de învățământ cuprinde rețeaua instituțiilor de învățământ de diverse tipuri și forme de proprietate, programele de studii, tehnologiile și standardele educaționale de stat de diferite niveluri și orientări, precum și organele de conducere a învățământului, instituțiile și întreprinderile subordonate acestora.

Articolul 4. Principiile învățământului

(1) Învățământul constituie, sub aspect conceptual, un sistem unitar realizat într-o diversitate de structuri, forme, conținuturi, tehnologii educaționale.

(2) Politica educațională a statului se întemeiază pe principiile umanitarizării, accesibilității, adaptivității, creativității și diversității. Învățământul este democratic și umanist, deschis și flexibil, formativ-dezvoltativ și se bazează pe valorile culturii naționale și universale.

(3) Învățământul de stat este laic, refractar la discriminare ideologico-partinică, politică, rasială, națională.

[Art.4 alin.3 modificat prin Legea nr.844-XIV din 25.02.2000]

(4) Educația moral-spirituală în învățământul de stat primar este un obiect de studiu obligatoriu, iar în învățământul secundar, mediu de specialitate și superior este un obiect de studiu facultativ. Acest obiect este predat de persoane cu o pregătire profesională corespunzătoare. Elaborarea concepției, programelor de învățământ și pregătirea cadrelor didactice pentru predarea obiectului "Educația moral-spirituală" constituie prerogativa Ministerului Educației și Tineretului.

[Art. 4. al.(4) modificat prin L237/13.06.03, MO122/17.06.03 art.498]

[Art.4 alin.4 introdus prin Legea nr.844-XIV din 25.02.2000]

(5) Învățământul de stat este grațiat.

Articolul 5. Obiectivele învățământului

(1) Obiectivul educațional major al școlii constă în dezvoltarea liberă, armonioasă a omului și formarea personalității creative, care se poate adopta la condițiile în schimbare ale vieții.

(2) Învățământul urmărește:

- a) dezvoltarea personalității copilului, a capacităților și aptitudinilor lui spirituale și fizice la nivelul potențialului său maxim;
- b) cultivarea respectului pentru drepturile și libertățile omului, indiferent de apartenența lui etnică, de proveniența socială și atitudinea fără de religie -

principii consemnate în Cartea Națiunilor Unite;

c) pregătirea copilului pentru a-și asuma responsabilitățile vieții într-o societate liberă, în spiritul înțelegerii, păcii, toleranței, egalității între sexe și prieteniei între toate popoarele și grupurile etnice, naționale și religioase;

d) cultivarea simțului necesității de a munci pentru binele propriu și cel al societății, a stimei față de cei care produc bunuri materiale și spirituale;

e) educarea stimei față de părinți, față de identitatea, limba și valorile culturale ale poporului, precum și față de valorile naționale ale țării în care trăiește, ale țării din care poate fi originar și ale civilizațiilor diferite de a sa;

f) cultivarea simțului responsabilității față de mediul înconjurător formarea conștiinței ecologice;

g) asigurarea unei pregătiri fizice multilaterale, cu caracter profesional aplicativ pentru tineretul studios, formarea simțului necesității de practicare a culturii fizice și sportului pe parcursul întregii vieți.

(3) Elevii și studenții vor fi educați în spiritul îndatoririlor civice fundamentale, consfințite de Constituția Republicii Moldova, dintre acestea primind devotamentul față de țară, grija pentru consolidarea statalității moldovenești, îndeplinirea conștiințioasă a obligațiilor ce le revin.

Articolul 9. Învățământul general obligatoriu

Durata învățământului general obligatoriu este de 9 ani. Frecvențarea obligatorie a școlii încetează la sfârșitul anului de învățământ în care elevul atinge vârsta de 16 ani.

Articolul 12. Structura sistemului de învățământ

Sistemul de învățământ, ținându-se cont de necesitatea continuității educației și de particularitățile psihofiziologice de vârstă, este organizat pe niveluri și trepte și are următoarea structură:

I. Învățământul preșcolar

II. Învățământul primar

III. Învățământul secundar:

1. Învățământul secundar general:

a) învățământul gimnazial;

b) învățământul liceal; învățământul mediu de cultură generală.

2. Învățământul secundar profesional

IV. Învățământul mediu de specialitate (colegiu).

[Art.12 pct.IV introdus prin L237/13.06.03, MO122/17.06.03 art.498 pct.IV-V devin V-VI]

V. Învățământul superior.

[Art.12 pct.V modificat prin LP71-XVI din 05.05.05, MO71-73/20.05.05 art.300]

[Art.12 pct.V modificat prin L237/13.06.03, MO122/17.06.03 art.498]

VI. Învățământul postuniversitar

Sistemul de învățământ include și alte forme de învățământ:

- învățământul special;
- învățământul complementar;
- învățământul pentru adulți.

4. **Libertate și libertinism** (*Didactica Pro*, p.104-106)

Ideea dulcii libertăți este vehiculată „de la mic la mare”, atât în sensul vârstei fiziologice, cât și în cel al ierarhiei sociale. Privită ca o condiție ideală pentru realizarea celui mai mare vis: „Să fac ce vreau”, noțiunea de libertate este înțeleasă unilateral de multă lume, îndeosebi de generația în creștere. Și se întâmplă acest lucru din cauza suprapunerii neconștientizate a două categorii diferite: *libertate* și *libertinism*. Avînd același radical semantic, fiind deci cuvinte înrudite, ele comportă sensuri mai mult decît diferite, opuse chiar, pentru că se bazează pe antonimia valori-nonvalori morale (înțelegînd, în acest context, valoarea morală ca o axiomă acceptată de societate). Referirea la acest subiect în cadrul orelor de dirigenție ni se pare oportună. O primă oră din eventualul ciclu de lecții ar putea fi organizată în clasa a IX-a, avînd menirea unei inițieri în perceperea semnificației termenilor și a unei disocieri dintre un mod de viață liber și altul libertin, cu exprimarea elevilor față de fiecare fenomen în parte.

Hotarul dintre libertate și libertinism este unul foarte șubred și tentația de a fi prins în mrejele celui din urmă fenomen poate fi decisivă pentru o persoană aflată abia în faza de devenire, de formare. O discuție în care s-ar insista asupra formelor de manifestare a libertinismului, chiar dacă se menționează în ultimă instanță urmările negative ale acestui mod de viață, poate provoca, în mintea și sufletul adolescentului de 15-16 ani, o reacție inversă, potențînd astfel "atracția spre interzis". De aceea, discuția despre libertinism va fi continuată în clasa a XII-a.

Oferim un *scenariu orientativ* pentru desfășurarea primei ore din ciclul de lecții cu subiectul dat în clasa a IX-a.

Captarea atenției se realizează prin invitarea elevilor să participe imaginar la o „emisiune televizată”. Metoda didactică a *studiului de caz* se va transforma aici într-un talk-show, în cadrul căruia se va lua în dezbatere subiectul *Libertate și libertinism*. Lecția va începe sub semnul unui viitor imaginat, de aceea „invitații emisiunii” pot fi două persoane mature (rolul lor este jucat de doi elevi care au pregătit situația din timp), ambele considerîndu-se a fi libere. Rolul „prezentatorului” va fi asumat de către profesor, care îi va ruga pe „invitați” să-și prezinte situațiile, răspunzînd la întrebarea: *Vă considerați o persoană liberă? Motivați.*

Personajul A expune succint modul său de viață, începînd cu anii

copilăriei, care au fost absorbiți de lectură și au decurs sub îndrumarea înțeleaptă a părinților, nelipsiți însă de comunicarea cu semenii și nici de micile distracții. Pășind în perioada de maturitate, știa să deosebească binele de rău, avea convingerea că doar progresul propriului Eu și autocultivarea prin studiu și muncă îi va asigura rîvnitul loc sub soare, autoafirmarea și, prin aceasta, *libertatea*. Astăzi poate susține cu certitudine că este mulțumit de cariera profesională, de relațiile sincere și frumoase din familie și că se bucură de libertatea de a face ceea ce dorește, în limita normelor morale.

Personajul B afirmă că este cu adevărat liber, pentru că nu a cunoscut niciodată ce înseamnă restricția. Fiind copil, i s-au satisfăcut toate capriciile, i-a fost îndeplinită orice dorință. Atenția părinților se manifesta doar prin a nu refuza următorul „vreau”. Perioada studiilor nu-i amintește decît despre deselexmătriculari din cauza restanțelor și a comportamentului amoral: abundență de alcool, droguri, violență. N-a fost căsătorit niciodată, fiindu-i suficient concubinajul; este tatăl unui copil de care nu are grijă. Actualmente, neavînd un loc de muncă stabil, banii îi cîștigă pe căi ilegale, în schimb este *liber*. Consideră că nu poate fi vorba despre libertate, dacă există anumite limite.

Notă: *Situațiile sînt exagerate în mod intenționat, pentru a se vedea clar polarizarea comportamentelor și a facilita luarea de atitudine de către elevi. Relatările pot fi completate cu detalii concrete pentru cazurile în discuție.*

„Prezentatorul” stimulează „publicul” (clasa de elevi) pentru a le adresa „invitațiilor” întrebări.

Prima i-a fost pusă personajului B:

- *Ți-a reproșat vreodată cineva că ceea ce faci nu este bine?*

Întrebări adresate ambelor personaje:

- *Care este atitudinea părinților acum? Cine face parte din cercul tău de prieteni?*

„Invitații” adaptează răspunsurile la situația dictată de rolul pe care îl au. În continuare se solicită opinia „publicului” vizavi de aceste două cazuri. Elevii răspund la întrebările „prezentatorului”:

Crezi că personajul B este fericit? Cît va dura această fericire ?

- *Ce înțelegi prin libertate?*
- *Ai vrea să fii ca personajul A sau B? De ce?*

Astfel, elevii sînt dirijați spre a deduce că primul caz ilustrează libertatea și al doilea - libertinismul. Aici „emisiunea televizată” ia sfîrșit și lecția se reînscrisc în scenariul ei tradițional.

(Noțiunile se scriu pe tablă. Doi elevi citesc articolele lexicografice extrase din DEX).

Următorul pas: Elevii discută în grup (1 -2 min.) pentru a oferi un răspuns la întrebarea: *Care este hotarul dintre libertate și libertinism? Se concretizează*

că hotarul menționat este acela dintre moral și imoral și se exemplifică valorile morale: onestitatea, bunătaea, toleranța, dreptatea, respectul etc; nonvalorile: depravarea, minciuna, ipocrizia, servilismul etc.

Notă: *Aici se vor încheia referirile la libertinism, revenindu-se la ele sub alte forme, la o altă vîrstă. În continuare se va insista asupra noțiunii de libertate.*

Profesorul va dirija discuția, lansînd următorul set de întrebări și sarcini:

- Începînd cu ce vîrstă se poate spune despre om că este liber?
- Cum credeți că se obține această libertate? Comentați o maximă sau un exemplu din literatura artistică referitor la libertate.

Echivalînd noțiunea de libertate cu independența, se accentuează că independent, adică liber, devii treptat, acordîndu-i-se copilului, apoi adolescentului, multiple posibilități în care acesta și-ar putea manifesta spiritul de inițiativă, capacitatea de a se descurca singur în situații dificile; să i se ofere ocazia de a alege și a analiza roadele acestei alegeri etc.

Se comentează fragmentul despre eliberarea țiganilor din lucrarea lui V.Alecsandri *Vasile Porojan (1)* și un fragment referitor la libertate din romanul *Cel mai iubit dintre pîmînteni* de M.Preda (2)

1. „, *Frumoasă zi a fost aceea cînd, din balconul casei de la Mircești, am declarat țiganilor adunați că sînt liberi... vreo trei bătrîni însă au început a plînge și a-mi zice:*

Stăpîne, nu te îndura de noi și ne îndepărta de mila măriei tale!

Vorbe deșarte pentru mulțimea ce intrase în paradoxul beției!.. Toți, părăsindu-și bordeiele, plecară a doua zi cu tot avutul lor, ca să meargă... unde? nu o știau nici ei, dar se porniră ca să calce peste orizont să afirme dreptul lor de oameni liberi... Laia se opri la cea întîi crișmă, pentru ca să boteze cu vin libertușca; apoi la a patra, pentru ca să guste dacă rachiul liber e mai bun decît celălalt etc., și astfel au dus-o întruna, pînă ce, bîndu-și pînă și căciulile și apueîndu-se de furturi, au ajuns în închisorile de la Roman, de la Piatra și de la Bacău”.(V.Alecsandri, *Proza*. Editura pentru Literatură, București, 1966, p.452-453)

4. „, *Am mai avut de a face cu anchetele și justiția și am mai fost condamnați... Acum însă descopăr cu groază că ei, cei care mă interogau, erau liberi (și asta se vedea din pofta cu care îmi consemnau depoziția, acele infame gesturi ale ființei animalice care se simte trăind fără opreliști, gestul cu care aplicau o ștampilă, răsfoitul hîrtilor, mîncatul unui sandvici, înghiortăitul unui pahar cu apă, scîrșîitul sub trupul voinic, ancorat bine în realitate, uitatul pe fereastră, căscatul, gîndul la muierea tînără pe care o vo rstrînge în brațe la noapte), iar*

eu nu voi mai fi niciodată ca ei, toate gesturile mele vor fi sau îmi vor reaminti că sînt condamnat să nu mai fiu liber pînă la moarte...”(M.Preda, *Cel mai iubit dintre pîmînteni*. Vol. I, Editura Marin Preda, p.8)

Următorul pas îl constituie organizarea unei „licitații de idei” în baza afirmației: *Libertatea asigură fericirea.*

Nota: *Deoarece această metoda necesită mult timp, ea poate fi aplicată în cadrul lecției-bloc. In caz contrar, dacă dozarea timpului unei ore nu permite desfășurarea acestei activități, li se solicită elevilor, în calitate de temă pentru acasă, să scrie un eseu în care să dezvolte afirmația dată.*

În cadrul ultimei etape a lecției, activînd în grup, elevii realizează un desen-simbol prin care își exprimă atitudinea față de libertate și libertinism. Ei pot lucra avînd ca fundal muzical piesa „Liberii” din repertoriul duetului Al Bano și Romina Power (sau oricare piesă potrivită). Desenele prezentate sînt susținute de comentarii. Lecțiile ulterioare din acest ciclu ar putea fi organizate cu participarea invitaților speciali: psihologi, preoți, filozofi, scriitori etc. Opiniile tinerilor din clasa a XII-a devin deja convingeri, alimentate din diferite izvoare de informații: fie cărți, mass-media, cinema, Internet etc, fie din propria experiență sau cea a prietenilor. Discuțiile vor deveni mai vii și mai edificatoare, deoarece se va opera cu argumente concludente și cu trimiteri la surse concrete, iar liceenii vor fi mai insistenți în a afla aspectele de ordin psihologic, religios, filozofic ale problemei în cauză, specialiștii în domeniile respective fiind bineveniți la aceste ore. Elevii ar fi interesați să discute în cadrul subiectului propus cu oameni de artă - pictori, muzicieni, scriitori care, la rîndul lor, ar aduce o viziune proprie asupra libertății omului și a libertinismului. Modalitățile de desfășurare a lecțiilor cu invitați speciali vor fi elaborate de diriginte în funcție de potențialul intelectual al clasei, de nivelul educației morale a contingentului de elevi, de gradul lor de motivare, de accentele care vor fi puse, de doleanțele participanților și de alți factori de care va ține cont în regizarea orelor, intuiția și profesionalismul cadrului didactic avînd o însemnătate deosebită.

Este foarte important ca tinerii să fie educați pentru libertate, adevăr incontestabil, de altfel, dar înțeles în mod eronat încă de multă lume. Anume rostind, pronunțînd și elucidînd aspectele pozitive ale libertății și pe cele negative ale libertinismului, vom asigura o orientare sănătoasă a tînărului pentru o libertate veritabilă ca o condiție primordială a fericirii.

5. Educația în baza valorilor democratice pentru cei implicați în procesul educației (Extras din „Activitatea explicit-educativă” p. 57-59)

1. Supremația legii

- Cine face regulile în clasă? (Dacă răspunsul este "educatorul", atunci acest lucru poate fi considerat corect?)
- Regulile sînt aplicate în cazul tuturor elevilor în mod egal?
- Educatorii și profesorii respectă aceleași norme ca și elevii lor?
- Ar trebui ei să se conformeze aceluiași reguli? (De exemplu, își cer scuze dacă vin cu întârziere la ore? îi ascultă întotdeauna pe elevi cînd aceștia li se adresează?)

2. Răspunderea/controlul/abuzul de putere

- Există persoane (de exemplu, unii părinți/tutori, asistenți sociali) față de care educatorul are datoria să dea socoteală, dar care în fapt au puțină influență asupra practicilor educative ale acestuia? (Ce ar simți ele în legătură cu aceasta?)
- Există favoritism sau corupție în cadrul școlii? Dar în cadrul clasei?
- Abuzează vreodată educatorii, profesorii de puterea pe care o au asupra elevilor? (Credeți că elevii ar fi de acord cu răspunsul pe care îl formulați?)
- Există oare pîrghii pe care elevii pot conta în cazul unor astfel de abuzuri?
- Ce proceduri de adresare a unor petiții sau revendicări au la dispoziție membrii colectivului școlii?

3. Drepturi

- 3.1. Sînteți sigur că toate drepturile elevilor dvs. sînt respectate în școală/în clasă? De exemplu:
- Libertatea expresiei: elevii sînt liberi să-și exprime opinia?
  - Demnitatea umană: elevii sînt vreodată umiliți în clasă, în cămin, la cantină?
  - Elevii sînt pedepsiți pentru opiniile lor? Reprezentanții etniilor sînt protejați?

6. Democratizarea educației

A. Strategii de optimizare a democratizării vieții școlare

1. *Implicarea elevilor în formularea declarațiilor de intenții ale școlii*
2. *Elaborarea politicilor școlare privind șansele egale*
3. *Constituirea și managementul consiliului de elevi*
4. *Delegarea responsabilităților*
5. *Consultarea elevilor în vederea elaborării regulamentului*
6. *Antrenarea elevilor la elaborarea Codului de conduită.*
7. *Organizarea ședințelor de clasă*
8. *Organizare ședințelor elevilor*
9. *Încurajarea mediului școlar bazat pe încredere*
10. *Împlicarea comunității în organizarea activității*
11. *Crearea unui parteneriat eficient de rezolvare a problemelor academice*
12. *Întreținerea climatului școlar agreabil*
13. *Implicarea elevilor în luarea deciziilor*

B. Democrația autentică în realizarea obiectivelor educaționale

Declarația de intenții a clasei conține obiectivele activității pentru a conștientiza rolul elevilor în activitatea școlii.

Declarație de intenții (model după Anca Tîrcă)

Misiunea noastră, a elevilor din clasa Z, este să muncim așa încît să ne dezvoltăm din punct de vedere intelectual, social și personal, asigurîndu-ne o bună pregătire pentru viața de adult. Am dori ca elevii clasei noastre să fie siguri de ei, să manifeste toleranță, spirit de ajutor reciproc, de coeziune și bărbăție.

La momentul absolvirii clasei, fiecare trebuie să se bucure de cele mai bune rezultate școlare pe care le-a obținut potrivit capacităților sale. Clasa este un grup social, o comunitate școlară, al cărei scop prioritar se centrează pe învățare. Toți cei care o formează și activează în cadrul ei se încurajează și se sprijină reciproc, pentru a învăța eficient și a se dezvolta adecvat, beneficiind de ofertele întregului proces educațional.

Scopul principal al clasei noastre este să pornim dintr-un start bun în educație, ajutîndu-ne reciproc, să ne cultivăm spiritul de independență, gîndirea creativă și tehnici de învățare eficiente. La data absolvirii școlii sperăm să

atingem cel mai înalt nivel, în mod individual, de promovare în următorul ciclu școlar.

Noi credem că o învățare eficientă este posibilă doar într-un mediu stimulator, benefic, pozitiv. Numai astfel se poate crea și dezvolta o bază solidă de asimilare a cunoștințelor, de formare a deprinderilor utile acum și în viitor

Noi încurajăm intențiile elevilor din clasa noastră de a crea și a păstra un climat favorabil activității școlare. Vrem să oferim condiții care ar favoriza dezvoltarea firească a fiecăruia, ar stimula sentimentul propriei valori și al respectului reciproc, așa încât oricine să beneficieze de șanse egale pentru autoafirmare.

Convenția cu privire la drepturile copilului

este primul document legal care stabilește standardele de protecție a unuia dintre cele mai vulnerabile grupuri din societate — copiii. Spiritul documentului adoptat se reflectă în Introducere, în care se menționează că "omenirea datorează copilului tot ce are mai bun de dat". În acest document sînt stipulate cele mai importante drepturi:

- Fiecare copil are dreptul inerent la viață și statele vor trebui să asigure în toată măsura posibilului supraviețuirea și dezvoltarea copilului.
- Fiecare copil are dreptul la un nume și la o naționalitate prin naștere.
- Statele vor trebui să protejeze copiii de orice vătămare sau abuz fizic și mintal, de abandon și neglijență, inclusiv de abuzuri sexuale și de exploatare.
- Statele vor oferi copiilor orfani soluții alternative de îngrijire.
- Educația primară trebuie să fie liberă și gratuită; disciplina din școli trebuie să respecte demnitatea copiilor. Educația trebuie să pregătească copilul pentru viață în spiritul înțelegerii, păcii și toleranței.
- Copiii trebuie să aibă timp de odihnă și timp de joacă și oportunități egale de acces la activitățile culturale sau artistice.
- Statele trebuie să protejeze copilul de exploatare economică și de munca ce se interferează cu procesul educațional sau care poate fi dăunătoare sănătății sau dezvoltării normale.
- Copiii minorităților sau ai populației indigene trebuie să fie liberi în folosirea culturii, religiei sau limbii proprii.
- Copiii care au suferit maltratări, au fost neglijați sau au fost în detenție trebuie să se bucure de tratament corespunzător sau îndrumare pentru recuperare sau reabilitare.
- Copiii implicați în încălcări ale legilor penale trebuie să fie tratați într-un mod care să le dezvăluie sensul demnității și înțelegerea răului și care să aibă ca obiectiv reintegrarea lor în societate.

În rezumat, Convenția cu privire la drepturile copilului prevede respectarea a zece principii fundamentale:

- dreptul copilului la alimentație;
- dreptul la locuință;
- dreptul la timp liber;
- dreptul la îngrijiri medicale corespunzătoare;
- dreptul la educație gratuită;
- dreptul la condiții sănătoase și normale pentru dezvoltarea fizică, intelectuală, morală, spirituală într-o atmosferă de libertate și demnitate;
- dreptul de a fi crescut într-un spirit de înțelegere și prietenie între popoare;
- dreptul de a fi educat în spiritul fraternității și păcii;
- apărarea copilului de orice formă de neglijență, cruzime și exploatare;
- protejarea copilului de practicile care pot duce la discriminări.

Teme recomandate la orele de educație pentru o societate democratică

- "Democratul este cel ce vrea să înalțe poporul pe umerii săi, nu să se înalțe el pe umerii poporului." (*Nicolae Iorga*)
- A trăi într-o societate democratică înseamnă...
- Sînt convins că am dreptate...
- Normativitatea școlară — temeiul democrației.
- Cui și cum ne adresăm cînd sîntem într-o situație-limită
- Dacă aș elabora eu legile, atunci aș prevedea pentru copii...
- Fugi de adunarea celor obraznici și răi!
- Evită adunările în care toți sînt vorbiți de rău.
- Știința fără conștiință este ruina sufletului. (*Rabelais*)
- Și eu am un cuvînt de spus...
- Arta conviețuirii civilizate se învață.
- Toți sîntem egali, toți sîntem diferiți...
- Să-l apreciem după merit pe fiecare.
- Trăim în aceeași comunitate...
- Să suprimăm instinctele de agresivitate.
- Podoabe ale sufletului omenesc.
- Împlinirea datoriei școlare presupune...
- Cunoașterea și respectarea legilor țării — datorie fundamentală a fiecărui cetățean.
- Răspunderea pentru nerespectarea regulilor școlare, a legilor țării.
- Noblețea naturii umane.

După participarea la astfel de activități elevii vor fi capabili:

- să respecte drepturile copilului, ale omului;
- să deosebească drepturile fundamentale de dorințe;

- să exprime, printr-un comportament patriotic, mândria identității naționale;
- să se conformeze regulamentelor stabilite în școală;
- să respecte legile și instituțiile statului democratic;
- să se identifice cu responsabilitățile cetățeanului lumii;
- să se implice în soluționarea diverselor probleme de viață școlară;
- să-și creeze un sistem de valori în acord cu cel promovat de societate;
- să-și asume responsabilități în viața școlară și să se pregătească pentru integrarea socială;
- să acționeze pentru eliminarea oricărei discriminări.

7. Simularea în procesul educativ

ACTIVITATE PRACTICĂ

Școala democratică (simulare)

Participanți: 20-30 de elevi

Durata: 1-2 ore

Scopuri educative:

A stimula elevii să examineze drepturile și responsabilitățile individuale într-o societate democratică prin implicarea lor într-un proces decizional axat pe ambianța școlară.

Simularea le va oferi elevilor următoarele oportunități:

- a studia drepturile și responsabilitățile indivizilor într-o societate democratică;
- a înțelege procesele ce au loc într-o societate democratică legate de alegere și decizie;
- a estima relațiile dintre diferite elemente ale societății democratice;
- a înțelege rolul școlii într-o societate democratică;
- a identifica diverse consecințe ale relațiilor dintre elevi, educatori (profesori) și părinți într-o școală democratică.

Simularea le va permite elevilor:

- să comunice eficient pentru atingerea obiectivelor comune;
- să formuleze judecăți și opinii despre subiectele aflate în discuție;
- să ia decizii, bazându-se pe înțelegerea subiectelor discutate.

De asemenea, în cadrul simulării se vor utiliza trei variante de luare a deciziei în grup:

1. **Votarea** — după discuții, membrii grupului vor alege dintre propunerile formulate pe cea care a obținut mai multe voturi;
2. **Atingerea consensului** — membrii grupului vor discuta subiectul dat pînă ce vor elabora o opinie care îi va satisface pe toți;

3. **Decizie competentă** — liderul ales în mod democratic (o singură persoană) va lua o decizie, în mod independent, după ce va audia opiniile, argumentele tuturor părților.

Descrierea tehnicii: Pasul 1

Elevii se divid în trei grupuri — „elevi”, „părinți”, „profesor”.

Pasul 2

Repartizarea Anexei nr. 6 și acordarea timpului pentru lectură și discuție în grup (5 min.).

Pasul 3

Grupurile de lucru sînt rugate să discute așteptările (expectanțele), interesele legate de crearea școlii democratice. („Elevii” conversează despre școala în care le-ar plăcea să învețe; „Părinții” — despre școala la care ar vrea să-și trimită copiii; „Profesorii” — despre școala la care ar dori să lucreze.) Timp alocat — 20 min.

Pasul 4

Sînt formate grupuri de lucru, a cîte 2 „elevi”, 2 „profesori” și 2 „părinți”. Unul dintre „profesori”, prin vot, este ales „director”. Fiecare grup de lucru primește Anexa nr. 2, care îl va ajuta să elaboreze Regulamentul intern al unei școli democratice. În cadrul luării deciziilor se utilizează diverse variante ale acestui proces (votarea, atingerea consensului etc.). Elevul ales în calitate de „director”, la sfîrșitul discuției, va generaliza cele spuse și va lua o decizie competentă (45 min.).

Pasul 5

Fiecare grup prezintă în plen rezultatul muncii sale. Sînt încurajate diferite variante de prezentare (poster, model, schemă, emblemă etc). Cele mai controversate subiecte pot fi discutate suplimentar (30 min. sau mai mult, depinde de numărul de grupe).

Pasul 6

În această fază, activitatea se axează pe similitudinile și diferențele dintre o școală democratică și societatea democratică; de asemenea, se scot în evidență elementele societății democratice, se generalizează și se evaluează simularea în întregime.

Subiecte pentru simulare

1. Într-o anumită perioadă țara dvs. a fost condusă de un singur partid și cetățenii ei erau lipsiți de drepturi politice: alegeri libere, libertatea presei, libertatea întrunirilor. Economia era planificată centralizat și nu exista antreprenoriatul liber. Sistemul educațional, de asemenea, era controlat de stat, ceea ce a făcut ca în școală să predomină stilul autoritar: se utilizau rar metode participative de predare-învățare; predomina stilul "ex cathedra".

Elevii nu erau încurajați să gândească independent; de cele mai multe ori erau puși să "tocească". Școala avea legături slabe cu comunitatea, cu părinții, care lăsa educația copiilor pe seama învățătorilor și profesorilor.

Astăzi, țara dvs. se află într-o perioadă de tranziție de la regimul totalitar spre cel democratic. Democrația modernă este ceva mai mult decât o formă de guvernământ - ea oferă libertate, justiție și egalitate pentru fiecare. Este un sistem care îmbină armonios drepturile și responsabilitățile cetățenilor. "Idealul democratic" constă în interacțiunea indivizilor și a grupurilor pentru beneficiul personal și cel social.

Schimbările care au loc în societate condiționează și schimbarea școlii.

Răspundeți la întrebarea:

Cum ar trebui să arate școala democratică - școala viitorului?

2. Chestionar auxiliar

1. Vor influența oare părinții procesul educațional?

- vor decide ei ce se va preda în școală?
- vor decide ei cine va preda în școală?
- vor putea părinții evalua activitatea profesorilor?

2. Vor putea oare elevii să influențeze procesul educațional?

- vor putea elevii să-și aleagă disciplinele de studiu?
- vor putea elevii să-și aleagă profesorii?
- vor participa ei la evaluarea activității profesorilor?

3. Vor putea oare elevii să-și creeze organele de autoconducere?

- ce competențe vor avea ele?
- care vor fi principalele lor funcții?

4. Vor putea oare elevii să-și editeze propriul buletin sau ziar?

- va fi editarea supravegheată de un profesor?
- cine va da acordul pentru ceea ce poate fi sau nu poate fi publicat?

5. Care vor fi limitele influenței profesorilor asupra vieții personale a elevilor?

- vor putea profesorii să verifice gențile elevilor (dacă da, atunci în ce circumstanțe)?
- va fi nevoie de permisiunea profesorilor pentru plecarea de la ore a elevilor?
- va fi amenajat un fumoar pentru elevii mai mari de 18 ani?

6. Va oferi oare școala posibilități de studiu pentru copii cu dizabilități?

7. Va fi oare religia studiată în școală?

8. Se va studia în școală educația pentru sănătate?

9. Cum vor fi soluționate conflictele dintre elevi și profesori, dintre părinți și școală?

8. Idealul educativ (I. Bontaș, p. 67-68)

Conceptul de ideal educativ a constituit o problemă a gândirii și practicii pedagogice de-a lungul secolelor, contribuind la dinamizarea teoriei și practicii educației și proiectând un anumit model de personalitate umană ce trebuie obținut prin educație. În proiectarea modelului de personalitate umană un rol important l-au avut nivelul și tendințele de dezvoltare ale societății sub raport material și spiritual, concepția despre om și lume la un anumit moment istoric.

a) **În antichitate**, idealul educativ era conceput conform condițiilor și concepțiilor epocii din diverse părți și localități ale lumii. În **Sparta** Greciei antice, idealul de educație urmărea, îndeosebi, dezvoltarea fizică și militară a cetățenilor liberi, ideal izvorât din necesitatea asigurării forței stăpînitorilor de sclavi. Se consideră un ideal limitat, unidimensional. În Atena, idealul educativ urmărea o dezvoltare relativ armonioasă a personalității, a ceea ce se numea "Kalokagathia" (**Kalos** - frumos: **agathon** - bine), în sensul că, pe lângă o dezvoltare fizică și militară, se urmărea și o dezvoltare a personalității pe plan estetic și moral.

b) **În Evul Mediu** idealul educativ a cunoscut două modele distincte, corespunzător năzuințelor celor două "caste": clericii și feudalii laici. **Idealul educativ al clericilor** concepea personalitatea ca rezultat al însușirii celor **7 arte liberale**: gramatica, retorica, dialectica, aritmetica, geometria, astronomia și muzica. Deși, era o proiecție relativ armonioasă a personalității se apreciază că amprenta religioasă își spunea cuvântul în formarea personalității. **Idealul educativ al nobililor laici** concepea personalitatea ca rezultat al însușirii celor **7 virtuți (arte) cavalești**: călăria, mînuirea spadei, vînătoarea. înotul, șahul, cîntul și recitarea de versuri în acompaniament de lăută.

c) **În timpul Renașterii** (secolele XIV - XVI), ca urmare a dezvoltării științelor, idealul educativ concepea personalitatea în spiritul unui „**homo universale**” (omul care să-și însușească totul, ideal optimist, dar imposibil de realizat). **Francois Rabelais** susținea că "omul trebuie să învețe totul". Pe atunci cunoașterea era relativ mai puțin dezvoltată și într-o anumită măsură se putea concepe un astfel de ideal. Deși progresist și optimist, acest ideal nu poate fi realizat, mai ales astăzi, cînd cunoașterea umană a cunoscut o adevărată „explozie” informațională.

d) **În epoca modernă** (secolele XVII - XX) idealul educativ a cunoscut anumite variante. Societatea modernă, care a înregistrat o dezvoltare a forțelor de producție, a diverselor domenii ale vieții materiale și spirituale, necesită, în mod obiectiv, o dezvoltare mai complexă, relativ armonioasă a

personalității umane. Tendințele oscilau între a forma o personalitate relativ limitată, unilaterală, purtătoare a unor funcții de detaliu și o personalitate armonioasă, cu variate calități și deschideri, care să-i ofere omului posibilitatea de a se adapta la schimbări, la nou, cu capacități creative. Aceasta, din urmă, a învins în epoca contemporană care este mai apropiată de cerințele reale. **John Locke** - aprecia ca ideal educativ formarea unui om înțelept, virtuos, a gentlemanului, spre a deveni un om de afaceri activ, cu inițiativă; **Jan Amos Comenius - Komensky** - aprecia, ca ideal educativ, formarea unui om cu bune deprinderi; **Jean Jacques Rousseau** - susținea că ideal educativ - învățarea meșteșugului de a trăi, formarea unui om sănătos, cu o cultură solidă, cu o meserie și cu calități morale demne; **Simion Barnuțiu** - susținea ca ideal educativ omul dezvoltat deplin, armonios; **I. H. Rădulescu** - susținea că „educația să răspundă trebuințelor materiale și spirituale ale omului prin știință, meșteșuguri și altele.”; **Marxismul** a vorbit de idealul de „dezvoltare multilaterală”, dur susținând utopia egalitarismului, a egalizării forțate a oamenilor și în final a societății, prin anularea competiției reale a valorilor, cu deturnarea sensului real al democrației, și cu presiunea ideologică autoritaristă, a condus la formarea unor roboți și nu a unor oameni competenți și liberi.

Experiența social-istorică a democrației susține aplicarea principiului „toți trebuie să avem drepturi egale”, dar „nu toți putem să fim egali”. Revoluția franceză, revoluție democratică, care a condus la „Marea Cartă a drepturilor omului”, a permis dezvoltarea și afirmarea personalității umane integrale și complexe în cadrul unei competiții reale a valorilor, tară să presupună egalitarism social în realitate: „Există diversitatea omenescului în cadrul infinitei diversități universale”. „Declarația universală a drepturilor omului” (O.N.U. - 10 decembrie 1948) susține: „Educația trebuie să urmărească deplina dezvoltare a personalității umane și întărirea respectului pentru drepturile omului și peritru libertățile fundamentale. Ea trebuie să furnizeze înțelegerea, toleranța, prietenia între toate națiunile și toate grupările sociale și religioase”.

9. Modele umane contemporane

Examinarea noului ideal educativ al societății noastre poate fi realizată prin raportarea acestuia la principalele modele umane contemporane aflate în conflict: **modelul individual, modelul sociocratic și modelul creativ.**

Modelul individualist pornește de la ideea că o societate nouă în care colectivitatea nu oprimă individul, iar individul nu devine indiferent fata de colectivitate, se poate aștepta doar atunci când omul va fi educat că o personalitate liberă de orice inhibiții, frustrări și complexe. Este modelul eliberării omului prin educație de orice condiționare, de orice „dictatură” din

afară sau din interior. Criticile aduse acestui model reproșează caracterul abstract, deoarece o libertate absolută a individului este considerată utopică și mistificatoare. Un asemenea model ar privilegia acele forțe sociale care sînt interesate în slăbirea solidarității sociale a oamenilor, în vederea conservării - sub pretextul promovării individualismului, a privilegiilor unor categorii sociale restrînse. În cele din urmă el va educa ființe umane cu o scăzută disponibilitate de participare socială și va încuraja pornirile lor antisociale. La antipodul acestui model uman se află **modelele “sociocratice” (ideologice).**

Modelul sociocratic (ideologic) are drept premisă ideea că omul ideal este un “luptător angajat”, care înțelege să se subordoneze “comandamentelor înalte” ale societății căreia îi aparține, acționînd “disciplinat” pentru îndeplinirea sarcinilor sociale încredințate. Acest model mai este cunoscut și sub denumirea de “model ideologic”, întrucît se bazează pe persuasiunea ideologică. Un asemenea model uman a fost criticat pentru că apără și susține un colectivism nivelator și se bazează pe acțiunea de persuasiune ideologică. Abuzul de ideologie va împiedica dezvoltarea pleneră și autonomă a personalității, căci va restrînge orizontul de înțelegere a vieții de către oameni și va încuraja întotdeauna fanatismul și intoleranța pentru orice idee care nu se încadrează în “schemele” interpretative ale ideologiei oficiale.

Modelul omului creativ tinde spre integrarea celor două exigențe - autonomia și angajarea socială - căci activitatea creatoare reprezintă forma cea mai înaltă de angajare socială (creația este adresată semenilor) și nu poate, totodată, să fie concepută decît în condiții de deplină libertate individuală. Atributul creativității este înțeles ca o dimensiune integrală a personalității omului ideal dorit de societatea romînească contemporană, “Tipul uman dezirabil pentru modernitate este omul cu simțul riscului și al răspunderii, descoperitorul, întreprinzătorul” (ANTONESEI, L., 1996). Aceste atribute sînt confirmate de psihologia contemporană a creativității ca fiind principalele caracteristici ale persoanelor creative. Pe de altă parte, opțiunea pentru o personalitate creativă este de natură să explice ideea “dezvoltării integrale și armonioase”, nu numai ca o armonie între intelect, moralitate, sensibilitate, profesionalism și corporalitate - cele cinci dimensiuni ale educației - ci și ca o disponibilitate a individului de a pune în acord idealul cultural individual cu idealul educativ pe care comunitatea socială și-l formulează. Modelul omului creativ are, așadar, în vedere o dezvoltare nu numai pentru aspectul individual al existenței, ci și pentru cel social. Toate idealurile autentice au un lucru comun: ele exprimă dorința de ceva ce nu este încă realizabil, dar care e deziderabil pentru scopurile dezvoltării și fericirii individului. Astfel vom defini un ideal autentic orice țel care promovează creșterea, libertatea și fericirea eu-lui și vom defini idealurile fictive ca acele țeluri impulsive și

iraționale care subiectiv sînt experiențe atrăgătoare (...), dar care sînt de fapt daunătoare vieții” (FROMM, E. ,1998, pag. 223-224) în măsură să deblocheze o situație educativă statică sau aflată în criză, aducînd în angajare socială (creația este adresată semenilor) și nu poate, totodată, să fie concepută decît în condiții de deplină libertate individuală.

10. Proiectul Dezvoltarea învățămîntului general din R. Moldova în anii 1995-2001 (spicuri de la masa rotundă „Bilanțul a trei ani de implementare a curriculumului de liceu – Didactica Pro, p.13-19)

- Elaborarea, implementarea, perfecționarea și aplicarea curriculumului de liceu;
- Coordonarea și editarea curriculumului de liceu și a ghidurilor metodice;
- Editarea materialelor didactice suport, selectate prin concurs (culegere de proiecte didactice, cărți, lucrări metodice);
- Susținerea cadrelor didactice și manageriale în procesul de implementare a curriculumului;
- Dezvoltarea continuă a profesorilor, a conectorilor de curriculum, a autorilor de manuale;
- Desfășurarea de seminarii și training-uri pentru profesori de liceu, metodiști și experți în reforma curriculară, conectori de curriculum, autori de manuale școlare;
- Schimbări de comportament, de atitudini și valori ale elevilor care au învățat în baza curriculumului;

În urma chestionării profesorilor de liceu au fost scoase în evidență:

Punctele forte ale curriculumului:

- centrarea pe obiectivele de capacități;
- axarea pe elev, pe aspecte aplicative și pragmatice a disciplinei;
- interdependența dintre predare- învățare- evaluare;
- libertatea în alegerea unor conținuturi;
- promovarea unei noi viziuni asupra evaluării.

Carențe ale implementării curriculumului de liceu:

- lacune în pregătirea inițială a cadrelor didactice;
- monitorizarea elaborării și implementării curriculumului;
- asigurarea insuficiență cu materiale didactice (manuale la etapa incipientă);
- reticența administrației în procesul de implementare;
- numărul exagerat de obiective educaționale.

11. Modernizarea învățămîntului universitar din R. Moldova în contextul Procesului de la Bologna (L.Papuc, *Epistemologia și praxiologia curriculumului pedagogic universitar-CPU*, p.179-182)

Republica Moldova desfășoară o activitate multilaterală privind modernizarea învățămîntului superior și este evidentă aspirația la transformările calitative notabile în perspectiva integrării în spațiul educațional european. Problema racordării învățămîntului superior național la cel european a fost abordată la conferința internațională *Modernizarea învățămîntului Superior din Republica Moldova în contextul procesului Bologna*, 26-27 noiembrie 2004, organizată la Chișinău cu sprijinul Consiliului Europei, în colaborare cu Consiliul Rectorilor și Institutul de Politici Publice. În cadrul acestui for au fost prezentate realizările învățămîntului superior pe traseul aderării Moldovei la Procesul de la Bologna, au fost examinate problemele existente, dar și direcțiile principale ale politicii educaționale pentru învățămîntul superior - acțiuni legislative și normative necesare și eventualele schimbări instituționale. În acest sens, au fost constituite cîteva grupuri de lucru abilitate în elaborarea modificărilor la Legea învățămîntului. *Amendamentele* la Legea învățămîntului presupun divizarea din 2005 a sistemului de învățămînt superior, cu excepția celui medical și farmaceutic, în două cicluri: învățămînt superior de licențiat (termenul de instruire 3-4 ani) și învățămînt superior de masterat (1-2 ani). În afara de aceasta, în toate instituțiile de învățămînt superior va fi introdus sistemul european de credite academice transferabile (ECTS).

În cadrul conferinței au mai fost abordate multiple probleme privind calitatea studiilor oferite, riscurile și oportunitățile *Procesului de la Bologna* pentru instituțiile de învățămînt superior, implicarea studenților în procesul de guvernare a învățămîntului superior etc.

În Declarația participanților Conferinței *Modernizarea învățămîntului superior din R. Moldova în contextul Procesului de la Bologna*, 2004 printre acțiunile întreprinse a fost și lansarea cu începere de la 1 septembrie 2005 a instruirii universitare pe cicluri (licențiat/bachelor-masterat/ doctorat).

Orientările conceptuale și mecanismele de modernizare a învățămîntului superior național sînt stabilite de *Strategia învățămîntului superior din R.Moldova în contextul Procesului Bologna* (mai, 2004), în care a fost analizată starea actuală a învățămîntului superior și prezentate politicile educaționale pro-Bologna de modernizare.

În conformitate cu Ordinul Ministerului Educației, Tineretului și Sportului

al Republicii Moldova nr.01 din 05.01. 2005 cu privire la elaborarea *Planului de acțiuni* referitor la mediatizarea obiectivelor Procesului de la Bologna. În acest scop, în universități au fost create *grupuri de promovare și implementare* a Planului de acțiuni pe anii 2005-2010.

Printre obiectivele și acțiunile de modernizare a învățământului superior în conformitate cu stipulările Procesului de la Bologna, prevăzute de Planul de Acțiuni vom enumera următoarele:

- asigurarea cadrului normativ de integrare europeană a învățământului superior;
- crearea și asigurarea unui sistem compatibil de recunoaștere a actelor de studii străine în Republica Moldova;
- asigurarea calității învățământului superior (individualizare a procesului educațional, asigurarea flexibilității programului de studii, implementarea tehnologiilor eficiente de predare/învățare, asigurarea normativă a organizării și desfășurării *practicii* în învățământul superior, crearea Agenției Naționale de Asigurare a Calității în învățământul Superior ș. a.)
- îmbunătățirea performanțelor personalului didactic și a mecanismului de promovare și motivare a lor (crearea sistemului de furnare conlinuă obligatorie a cadrelor didactice universitare, crearea mecanismelor de susținere a mobilității cadrelor didactice inclusiv prin oferirea granturilor instituționale și individuale în aceste scopuri).

Prin misiunea socială asumată de învățământul superior *Proiectul Bologna* va putea fi transformat într-un timp cât mai scurt în parte a *Proceselor Bologna* (formulă folosită în alte țări, prin reluarea unei sintagme care sintetizează dinamica reformei învățământului superior european, accelerată la granița dintre secolul XX-XXI).

Misiunea socială a Universității Pedagogice de Stat "Ion Creangă" în acest context, constă în valorificarea tradiției sale istorice în noile condiții ale societății europene, bazată pe cunoaștere. Vor fi adoptate ca linie de politică a educației principiile fundamentale ale *Proiectului Bologna* care asigură o parte substanțială din bazele epistemologice ale construcției CPU în condițiile unei instituții specializate în formarea cadrelor didactice.

12. Proiectul Legii învățământului din Republica Moldova (2005)

Art.7. Organizarea generală a învățământului

(1) Învățământul în Republica Moldova poate fi organizat în instituții publice și private.

(7) Învățământul se poate desfășura ca învățământ de zi, seral, învățământ la distanță, învățământ cu frecvență redusă, instruire individuală, autoinstruire.

(8) Structura și durata anului de învățământ se stabilesc prin lege.

(9) Învățământul obligatoriu are durata de 9 ani. Frecventarea obligatorie a școlii încetează la sfârșitul anului de învățământ, în care elevul atinge vârsta de 16 ani.

(10) Statul garantează dreptul constituțional al persoanei de a alege limba de educare și instruire la toate nivelurile de învățământ.

(11) Studiarea limbii de stat a Republicii Moldova este obligatorie în toate instituțiile de învățământ. Cerințele față de predarea-învățarea-evaluarea limbii de stat sînt reglementate de standardele educaționale de stat.

(12) Standardele educaționale și profesionale de stat se elaborează de către Ministerul Educației, Tineretului și Sportului și se aprobă de către Guvern.

Art. 10. Structura sistemului de învățământ

(1) Sistemul de învățământ este structurat pe niveluri, trepte și cicluri:

- a) nivelul 0 - educație preșcolară;
- b) nivelul I - învățământ primar;
- c) nivelul II - învățământ secundar de treapta I (învățământ gimnazial);
- d) nivelul III:
  - învățământ secundar de treapta a II-a (învățământ liceal);
  - învățământ secundar profesional;
- e) nivelul IV - învățământ postsecundar profesional;
- f) nivelul V - învățământ superior:
  - ciclul I: studii superioare de licență;
  - ciclul II: studii superioare de masterat;
- g) nivelul VI - doctoratul și postdoctoratul.

(2) Nivelurile 0-III (învățământul liceal) reprezintă învățământul general.

Art.11. Subsistemele sistemului de învățământ

Sistemul de învățământ include și alte subsisteme: cu funcții de recuperare (învățământ special), complementare (învățământ extrașcolar), profesionale (învățământ în domeniile militar, securității și ordinii publice, teologic), vocaționale (muzică, arte, sport etc), de formare continuă.

Art.12. Tipurile instituțiilor de învățământ

(1) Instituțiile de învățământ se clasifică, după cum urmează:

- a) educație preșcolară - creșă, grădiniță;
- b) învățământ primar - școală primară;
- c) învățământ secundar general - gimnaziu, liceu;
- d) învățământ secundar profesional - școală profesională, liceu profesional;
- e) învățământ postsecundar profesional - colegiu;

- f) învățământ superior - universitate, academie, institut;
- g) învățământ continuu - instituții de învățământ superior, instituții de formare continuă specializate, alte tipuri de instituții de învățământ, abilitate pentru această activitate;
- h) învățământ complementar (extrașcolar) - centre de creație, cluburi și instituții de profil, tabere școlare;
- i) învățământ vocațional – școli de muzică, arte, sport și alte instituții de învățământ vocațional.

(2) În funcție de condițiile locale, pot fi create și instituții de învățământ de tipul școală - grădiniță și instituții de circumscripție.

(3) Instituțiile de învățământ care activează cu mai multe niveluri de învățământ se denumesc în conformitate cu nivelul superior respectiv.

Art.17. Actele de studii

(1) Instituțiile publice și private de învățământ gimnazial, liceal, secundar profesional, postsecundar profesional și superior (ciclul I și ciclul II,) acreditate în modul stabilit de lege, eliberează persoanelor, care au susținut examenele de absolvire, acte de studii conform formularelor elaborate și aprobate de către Ministerul Educației, Tineretului și sportului.

(2) În cazul, în care instituția de învățământ privată nu a fost acreditată pe parcursul anului de studii, absolvenții anului de studii respectiv vor susține, cu aprobarea Ministerului Educației, Tineretului și Sportului, examenele de absolvire în cadrul unei instituții de învățământ acreditate.

(3) Actele de studii aprobate de Ministerul Educației, Tineretului și Sportului conferă titularului dreptul de continuare a studiilor ori de încadrare în funcția corespunzătoare calificării sale.

- (1) Actele de studii se completează în limba de stat și în limba engleză.
- (2) La finalizarea fiecărui nivel de învățământ se eliberează următoarele acte de studii:
  - a) învățământ gimnazial - certificat de studii gimnaziale;
  - b) învățământ liceal - diplomă de bacalaureat;
  - c) învățământ secundar profesional:
    - școli profesionale - certificat de calificare;
    - licee profesionale - diplomă de bacalaureat și certificat de competență;
  - d) învățământ postsecundar profesional - diplomă de studii profesionale postsecundare și, după caz, diplomă de bacalaureat;
  - e) învățământ superior:
    - ciclul I - diplomă de licență;
    - ciclul II - diplomă de master;
    -

- f) în învățământul de doctorat și postdoctorat:
    - diplomă de doctor;
    - diplomă de doctor habilitat;
  - g) învățământ vocațional – acte de studii conform nivelului și certificat de competență (diplomă);
  - h) învățământ continuu - acte care certifică competența.
- (6) În cazul în care absolventul nu a finalizat studiile de nivelul respectiv, se eliberează certificatul corespunzător.

13. Atestarea cadrelor didactice (*Regulamentul de atestare a cadrelor didactice*)

1. Prezentul Regulament este elaborat în conformitate cu Legea Învățământului a Republicii Moldova, art. 50, art.53, art. 54, alin. 10 și art.56, p.(e), cu Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr.381 din 13.04.06, cu Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003, art.86, 206, cu actele normative, ordinele, dispozițiile și instrucțiunile emise de Ministerul Educației și Tineretului.

2. Conferirea și confirmarea gradelor didactice se stabilește în baza evaluării și atestării activității cadrului didactic. Atestarea cadrelor didactice este un proces benevol ce reprezintă o formă de instruire continuă, de aspirație și avansare în cariera didactică.

3. Modul de realizare a procesului de atestare pune în evidență profesionalismul cadrului didactic din instituțiile de învățământ preuniversitar (preșcolar, primar, secundar, special, complementar), mediu de specialitate și ale metodiștilor din unitățile de învățământ, competența profesională, calitatea activității didactice, pregătirea metodică-pedagogică și psihologică, competențele de evaluare a rezultatelor educaționale în contextul avansării științei psihopedagogice.

4. Obiectivele atestării cadrelor didactice:

- integrarea cadrului didactic în procesul de reformare și modernizare a educației prin contribuții investigaționale și aplicative;
- promovarea schimbărilor calitative în sistemul educațional, prin fundamentare psihopedagogică în aspect curricular conceptual;
- motivarea cadrelor didactice pentru creșterea nivelului profesional, asigurând calitatea nivelului profesional, stimulând autoperfecționarea profesională în procesul complex de formare continuă și de avansare în cariera didactică;
- creșterea nivelului profesional al cadrelor didactice, asigurând calitatea sistemului educațional în ansamblu;

- desemnarea domeniului de referință pentru formarea continuă complexă;
- asigurarea protecției sociale a cadrelor didactice prin stabilirea concordanței între calitatea muncii și retribuirea acesteia.

5. Atestarea cadrelor didactice este realizată de Ministerul Educației și Tineretului (în continuare – minister), Direcțiile generale raionale/municipale de învățământ și tineret (în continuare – direcție) și instituțiile de învățământ, în colaborare cu sindicatul de ramură.

Atestarea se realizează, de regulă, pe parcursul a 5 ani prin conferirea și respectiv, confirmarea consecutivă a gradelor: doi, întâi și superior.

La gradul didactic întâi și superior pot pretinde cadrele didactice cu studii superioare.

6. Atestarea cadrelor înainte de termen poate fi realizată la propria solicitare a pedagogului sau la recomandarea consiliului profesoral, cererea fiind coordonată cu ministerul.

7. Cadrele didactice pot pretinde la următorul grad, cu titlu de excepție, după doi ani de la conferirea/confirmarea gradului precedent, în condițiile când întrunește trei din următoarele competențe:

- demonstrează rezultate deosebite și eficiență în activitatea didactică și de cercetare pedagogică (este autor de manuale, de ghiduri metodice, de articole științifico-metodice (nu mai puțin de 3) în reviste sau ziare de specialitate, de materiale didactice publicate;
- are experiență de formator certificată prin adeverința respectivă,
- este autor al unor idei inovatoare, implementate în practica educațională,
- are elevi cu rezultate foarte bune, - locuri premiante la concursuri/olimpiade raionale, republicane, internaționale,
- este deținător al distincțiilor de stat,
- este deținător de titluri/grade științifico-didactice în pedagogie sau în domeniul disciplinei predate,
- este deținător de diplome de master.

8. Atestarea pentru gradul didactic este inițiată la cererea cadrului didactic, adresată președintelui Comisiei din unitatea de învățământ. Cererea va fi examinată la ședința Consiliului profesoral al instituției de învățământ, la care solicitantul prezintă un rezumat privind activitatea sa educațională, acesta fiind unul dintre actele din portofoliul de atestare.

9. În baza atestării, comisia de evaluare are competența să atribuie cadrelor didactice următoarele calificative:

a) Se conferă gradul didactic doi/întâi/superior nu se conferă gradul didactic doi/întâi/superior;

b) Se confirmă gradul didactic doi/întâi/superior, nu se confirmă gradul didactic doi, întâi, superior.

10. Deținătorilor de grade didactice li se eliberează certificate de grad și li se acordă un spor la salariu prevăzut de legislația în vigoare.

11. Specialiștii cu studii superioare din diverse ramuri ale economiei vor fi atestați după o pregătire profesională conform unei programe speciale la psihopedagogie, însă nu mai devreme de 2 ani *de activitate educațională*.

12. Cadrele didactice care se reîncadrează în activitate după concediul de îngrijire a copilului sînt atestate conform Regulamentului, ținîndu-se cont de activitatea preconcedială. Gradul didactic obținut pînă la concediul de îngrijire a copilului este valabil la revenirea din concediu.

13. Pentru cadrele didactice alese într-o funcție electivă gradele didactice se mențin începînd cu data alegerii în funcția respectivă.

14. Cadrele didactice tinere pot aspira la grad didactic după un an de activitate educațională.

15. Cadrele didactice care au o vechime de activitate educațională peste 25 de ani, confirmă gradul didactic deținut în temeiul:

- portofoliului de atestare;
- rezultatului activității didactice (3 lecții);
- rezultatului activităților extrașcolare cu obiectivul de integrare profesională și socială la nivel de unitate de învățământ (2);
- rezultatului susținerii publice a interviului de performanță (pentru gradul didactic întâi și superior).

16. În cazul cînd se constată neajunsuri în activitatea cadrului didactic care are grad didactic, administrația unității de învățământ are dreptul de a interveni cu un demers la instanța superioară – direcția (gradul doi), ministerul (gradul întâi sau superior) în vederea atestării înainte de termen.

17. În perioada preatestării, pe parcursul a 5 ani, candidații la grade didactice pot participa la diverse acțiuni de formare continuă în instituțiile republicane și raionale abilitate, care vizează pregătirea psihopedagogică, de specialitate și tehnologică (cursuri, stagii, training-uri, activitate de formator). Actele respective sînt incluse în dosarul de atestare, fiind un indiciu al pregătirii cadrului didactic pentru atestare.

14. Fernando Savater despre educație ("Curajul de a educa")

Să ne întoarcem la sterila opoziție dintre educație și instrucție. Bine înțeles, prima ar fi echivalentă cu ansamblul activităților deschise — printre care etica și simțul critic de cooperare socială nu sînt cele mai puțin remarcabile —, iar a doua s-ar axa pe deprinderile închise, fundamentale și indispensabile, dar nu suficiente. Spiritele dominate de o logică strict utilitară (care de obicei se dovedește a fi cea mai inutilă dintre toate) cred îndeobște că în ziua de astăzi doar a doua contează pentru a-ți asigura o poziție rentabilă în societate, în vreme ce prima corespunde unor inutile preocupări ideologice, foarte drăguțe dar care nu servesc la nimic. După părerea lui Juan Delva „o persoană capabilă să gîndească, să ia decizii, să stabilească legături pozitive cu ceilalți și să coopereze cu ei, este mult mai polivalentă și are mai multe posibilități de adaptare decît aceea care nu are decît o formație specifică". Cu și mai multă insistență, în sociologia actuală, stăruie asupra acestui punct de vedere Juan Carlos Tedesco: „Capacitatea de abstractizare, creativitatea, capacitatea de gîndire sîrăteică și de înțelegere a problemelor complexe, capacitatea de a se asocia, de a negocia, de a se pune de acord și a realiza proiecte colective sînt capacități care se pot exercita în viața politică, în viața culturală și în general într-o activitate. Cea mai importantă schimbare determinată de noile cerințe ale educației este aceea că ea va trebui să cuprindă în mod sistematic sarcina *formării personalității*. Activitatea productivă și activitatea civică cere dezvoltarea unei serii de deprinderi... care nu se formează nici spontan și nici prin simpla dobîndire de informații sau cunoștințe. Școala — sau ca să fim mai precauți, formele instituționalizate de educație — trebuie, sintetic, să formeze nu doar nucleul de bază al dezvoltării cognitive ci și nucleul de bază al personalității". Nici cel mai îngust utilitarism nu dă astăzi dreptul — și probabil că nu l-a dat niciodată — de a desconsidera formarea socială și iscoditoare a caracterului față de învățarea de date și procedee tehnice. Vom mai avea, fără îndoială, ocazia să revenim în capitolele următoare asupra acestor chestiuni fundamentale.

15. Conținuturile educației

1. Etapa pedagogiei tradiționaliste, *magistrocentriste*, care urmărește, în mod special, realizarea educației intelectuale și a educației moral-religioase (educației morale cu conținut predominant religios).

2. Etapa de debut a pedagogiei moderne - lansată la granița dintre secolul XIX – secolul XX, prin mișcarea cunoscută cu numele de „*Educația Nouă*” - care urmărește completarea modelului anterior prin valorificarea laturii umaniste a educației (educația estetică, educația fizică) și a unei laturi

aplicative, profesionale, necesară în contextul societății industrializate, aflată într-o fază de ascensiune;

3. Etapa de afirmare a pedagogiei moderne impune la mijlocul secolului XX modelul clasic al dimensiunilor educației, definit de Rene Hubert în termeni de educație *intelectuală - morală - profesională - estetică - corporală*

4. Etapa pedagogiei postmoderne - dezvoltată după 1960 în perspectiva proiectării *curriculare* - care vizează redefinirea și reordonarea conținuturilor generale ale educației, în paralel cu deschiderea acestora spre „noi/e educații” afirmate ca răspunsuri la provocările lumii contemporane: educația ecologică, educația demografică, educația pentru democrație, educația pentru și prin mass-media, educația sanitară modernă etc. (GeorgeVăideanu, 1988,1996).

Articolul 38 din legea învățămîntului prevede următoarele:

(1) Conținutul învățămîntului se proiectează în baza standardelor educaționale de stat, are caracter formativ-funcțional și este eșalonat pe niveluri și trepte.

(2) Conținutul învățămîntului preuniversitar la diverse niveluri și trepte este asigurat prin planuri de învățămînt și programe de studii, aprobate de Ministerul Educației și Tineretului.

(3) Planurile și programele de învățămînt, manualele școlare și alte materiale didactice destinate instituțiilor de învățămînt de stat sînt elaborate pe bază de concurs și puse în aplicare după coordonare cu ministerele și departamentele interesate și aprobate de către Ministerul Educației și Tineretului. În unitățile de învățămînt pot fi utilizate programe și manuale alternative, al căror conținut să asigure realizarea standardelor educaționale de stat.

(4) Planurile de învățămînt și programele de studii pentru învățămîntul secundar profesional se elaborează de Ministerul Educației și Tineretului împreună cu alte ministere și departamente, ținîndu-se seama de propunerile instituțiilor de învățămînt secundar profesional și ale factorilor interesați, și se aprobă de Ministerul Educației și Tineretului, indiferent de subordonarea instituțiilor de învățămînt.

[Art.38 al.(4) modificat prin L346/25.07.03, MO163/01.08.03 art.672]

(5) Planurile de învățămînt pentru toate nivelurile de instruire cuprind discipline obligatorii, opționale și facultative. Pondereadisciplinilor opționale și facultative crește în clasele finale ale învățămîntului gimnazial și liceal.

(6) Planurile de învățămînt pentru instituțiile de învățămînt mediu de specialitate se aprobă de Ministerul Educației și Tineretului și ministerele interesate prin coordonare cu catedrele de profil ale instituțiilor de învățămînt superior. Programele analitice se elaborează de către instituțiile de învățămînt

mediu de specialitate și se aprobă de catedrele respective ale instituțiilor de învățământ superior și de Ministerul Educației și Tineretului.

[Art.38 al.(6) introdus prin L237/13.06.03, MO122/17.06.03 art.498 al. (6) devine (7)]

(7) Planurile de învățământ pentru instituțiile de învățământ superior se aprobă de senatele universitare, de comun acord cu Ministerul Educației și Tineretului, în concordanță cu standardele educaționale de stat. Programele analitice se elaborează de catedre și se aprobă de senatul universitar, în baza avizului favorabil al consiliului facultății.

16. Îndrumări metodologice privind proiectarea activității educative

(Eu.Gondiu, Ghidul educatorului Activitatea explicit educativă, 2003)

Pentru o bună pregătire și organizare a activităților educative, considerăm oportună recapitularea subiectelor:

- Finalitățile educației;
- Dimensiunile educației și interdependența lor;
- Conținutul educației
- Forme și metode de organizare a activității explicit educative.

Pentru proiectarea eficientă a activității educative se recomandă vă structurarea proiectului în mod eșalonat după următorii pași:

1. *Precizarea obiectivelor specifice și operaționale* precum urmează:

- stabiliți motivul care vă determină să realizați activitatea educativă;
- în ce măsură este importantă pentru elevi la etapa dată;
- identificați ce trebuie să știe și/sau să facă elevii la finele activității educative;
- comparați ceea ce vă propuneți să realizați cu obiectivele fundamentale ale școlii, cu obiectivele specifice ale clasei, precizând rezultatele minime așteptate;
- estimați timpul destinat realizării obiectivelor.

2. *Analiza resurselor disponibile și posibile:*

- alegeți conținutul activității;
- investigați caracteristicile elevilor la nivel comportamental, abilitățile, capacitățile, motivația pentru activitate;
- analizați condițiile materiale pe care le puteți integra în actul educativ pentru a-1 sprijini și a-1 eficientiza (sală de clasă, bibliotecă, atelier, sală de sport, spațiul din afara școlii, televizor, casetofon, cărți, scheme, tablouri etc.).

3. *Elaborarea strategiilor educative, menite să asigure atingerea obiectivelor:*

În această etapă a proiectării educatorul va avea grijă de:

- alegerea formei de activitate, a modurilor de organizare, a metodelor și procedeele de influență educativă;
- selectarea materialelor-suport necesare, confecționarea lor (după caz);
- îmbinarea optimă a conținuturilor, metodelor și mijloacelor, precum și imaginarea unor situații educative adecvate ce asigură atingerea unui nivel cât mai înalt al realizării obiectivelor propuse. Împreună cu majoritatea elevilor;
- proiectarea unor activități practice aplicative și integrarea lor în strategia generală.

4. *Elaborarea mecanismelor de evaluare a activității educative (descrierea și anexarea lor la proiect) presupune:*

- să stabiliți formele, metodele și instrumentele prin care este posibil să constatați, în colaborare cu elevii, dacă scopurile didactice propuse au fost atinse și în ce măsură.

5. *Alegeți un anumit suport bibliografic de lucru respectiv, pentru elevi și pentru educatorul-manager al clasei.*

6. *Elaborați proiectul educativ și scrieți-l în caietul pentru proiecte educative (sau pe fișe).*

17. Proiectarea educativă operațională (pentru o oră educativă la cl.IX)

„Meseria - brățară de aur” (Didactica Pro, p.106-108)

Pentru a-i susține și a-i ajuta pe adolescenți să-și construiască un răspuns la întrebările *Ce voi deveni: medic, economist, pedagog, electrician...?*, ce decizie să ia pentru planificarea viitorului, este oportun să se realizeze o ora de dirigentie cu tema: *Meseria - brățară de aur*. Spre a eficientiza activitățile din cadrul acestei ore, elevii vor renova portofoliul personal despre profesia la care aspiră (timp de o săptămână), îndeplinind însărcinări concrete:

- să noteze informații despre meseria aleasă;
- să descrie specialitatea ambilor părinți (pentru documentarea colegilor);
- să argumenteze în scris că pot face față unei asemenea profesii.

După enunțarea obiectivelor, profesorul afișează Tabelul nr. 1 „Ghidul-prognoză al viitorilor profesioniști”:

Ghidul este alcătuit în baza opțiunilor elevilor, care în alegerea lor au ținut cont fie de sfatul părinților, fie de necesitățile societății de azi, fie de o pornire interioară. După ce copiii fac cunoștință cu acest ghid-prognoză, se solicită ca cel puțin câțiva dintre ei să descrie meseria pe care ar vrea să o profeseze.

În acest context, elevii oferă informații utile și interesante despre meseriile menționate. De exemplu, cineva dintre ei poate vorbi despre profesia de *medic*,

accentuând asemenea trăsături ca generozitatea, abnegația, compasiunea, căldura umană, curajul; altcineva poate să facă o comunicare despre profesia de *pedagog*, evidențiind însușirile de personalitate fundamentale ale celor care doresc să devină profesori: să iubească copiii, să fie obiectivi, să fie firi enciclopedice; referindu-se la profesia de *economist*, copiii amintesc despre următoarele calități: să simtă "jocul" cifrelor, să cunoască foarte bine matematica; iar pentru cea de *pictor* - să definească simbolică paletei, să reflecte în culori natura, dispoziția omului etc.

După ce copiii au stabilit ce ar dori să devină, încearcă împreună cu profesorul să constate condițiile necesare practicării profesiei conform tabelului 2.

Tabelul nr. 1

Profesii	Viitorii profesioniști
1 Plugar	Elevul x,y,z...
2 Medic	
3 Inginer	
4 Jurist	
5 Contabil	
6 Chelner	
7 Agronom	
8 Profesor	

Tabelul nr. 2

Ce știu	Ce pot	Ce vreau	Ce trebuie să cunosc	Ce trebuie să știu a face
1.				
2.				
3.				

Elevii primesc foi cu acest tabel sau îl reproduc în caietele destinate pentru ora clasei. Timp de 5 minute răspund la întrebările propuse, urmînd să revină la această sarcină acasă. Astfel se va completa portofoliul personal al elevilor.

Concluziile ulterioare vor fi trase de diriginte și, eventual, de părinți. Pentru *a ști*, în primul rînd sînt necesare studii; pentru *a putea* este nevoie de anumite aptitudini, abilități, capacități; condiția de *a vrea* reclamă voință, perseverență. Și ultima exigență - să fii bine documentat. Pentru a aprofunda cunoașterea semnificațiilor cuvintelor: *muncă, talent, vocație, interes, artă, fericire* etc, se discută asupra unor maxime și citate. De exemplu:

- "Omul e stăpînul propriei vocații. "
- "Vocația este chemare și pasiune. "
- "A-ți dezvolta vocația înseamnă a acționa, a crea..."
- "Fericirea pe pămînt constă în muncă: inves tîgînd arta prin sine, afli ce este sufletul, talentul, cunoști natura, sensul vieții. "

După descifrarea maximelor de mai sus, elevii înscriu în portofoliu cuvintele-cheie: muncă, talent, vocație, interes. Apoi își notează aforismul „în

fiecare om sălășluiește un talent - descoperiți-l" și încearcă să argumenteze veridicitatea acestuia.

Următorul pas este analiza fișei-perspectivă, unde elevii schițează un tabel în caiete, înscriu profesiile spre care aspiră, consultă calitățile și însușirile din prima grila, introducînd în dreptul fiecăreia semnul convențional "+" sau "-". Meseriile la care prevalează semnul „+” sînt cele spre care tinde elevul.

În continuare se discută despre perspectivele de angajare la serviciu, despre dificultățile cu care ar putea să se confrunte, despre calitățile unui adevărat profesionist etc. Cum cresc profesioniștii? Studiind cu sîrguință fiecare obiect, întrucît cultura generală obținută pe băncile școlii constituie temelia pregătirii oricărui specialist. Dirigențele face referință la maxima „*Daca pedagogul încetează să citească, el încetează a fi pedagog*”, valabilă pentru orice altă meserie. Profesionalismul crește zi de zi prin studiu, interes pentru tot ce e nou, actual și util.

Se propune următoarea activitate. Copiii sînt solicitați să continue enunțul: *Se caută profesioniști...* După ce elevii finalizează sarcina, se iau în discuție variantele elaborate, fiecare argumentîndu-și opțiunea.

În cazul cînd la ora de dirigenție au fost invitați părinți sau specialiști din diverse domenii, li se solicită să dezvăluie "tainele" meseriei pe care o practică, menționînd avantajele și dezavantajele acesteia. Invitații sînt rugați să facă o relatare despre ocupația lor, conducîndu-se de următorul chestionar:

1. Unde v-ați făcut studiile?
2. Ce specialiști pregătește instituția dată?
3. Ce calități îi sînt necesare unui...?
4. Cunoașterea căror obiecte de studiu presupune formarea unui specialist în domeniul...?
5. De ce ați optat anume pentru această profesie? Numiți avantajele și dezavantajele ei.
6. Cum depășiți greutățile care apar pe parcursul activității Dvs.?

În timpul relatărilor, elevii își fac notițe în caiet, iar la sfîrșit adresează întrebări în vederea cunoașterii în detaliu a unor aspecte ale meseriilor invitaților.

Ora de dirigenție continuă prin comentarea următorului aforism: „*Fruitele frumosului se culeg prin dăruire de sine, prin sacrificiu*”.

Concluzia cadrului didactic accentuează responsabilitatea pe care o are fiecare om față de profesia aleasă și consecințele incompetenței într-un domeniu de activitate. Pentru a obține realizări notorii, e nevoie de jertfă de sine, profesionalism, pasiune și devotament. Unde lipsesc aceste componente, apare insuccesul, urmările fiind uneori grave. În finalul orei, elevii sînt solicitați să elaboreze timp de 5 minute o sinteză a discuției.

Propunem cititorilor un fragment din cele scrise de eleva Ana Corcimari:
„Alegerea profesiei este, în primul rînd, un act interior, dar la momentul potrivit voi ține cont și de doleanțele părinților. Pentru a găsi varianta optimii lucrez asupra portofoliului personal, documentîndu-mî din toate izvoarele existente. Iau în considerație și cerințele pieței de muncă despre care am vorbit la lecții. Încerc să-mi administrez teste psihologice pentru a afla ce gen de activitate este mai pertinent pentru mine. Mî străduiesc să învăț cu sîrguință pentru ca la maturitate să ajung un adevărat profesionist. Încerc să-mi descopăr capacitățile și posibilitățile, să fac totul cu dragoste și pasiune. Cred că este important să cunosc experiența de viață și cea profesională a părinților și a altor oameni. Aș dori să devin pictoriță... ”.

18 . Sugestii tematice pentru orele educative

- Să învățăm a fi toleranți
- Gîndește pozitiv
- Viața este o cooperare
- Gîndirea este o funcție a creierului
- Comunicăm pentru a ne face compatibili
- Personalitatea umană ste subiectul progresului și al libertății
- Plăcerea și maniera de a învăța
- Dileme actuale ale cuplului
- Tînăra generație și opțiunile ei
- Oamenii s-au născut unii pentru alții
- Disciplina libertății
- Modele de viață oferite de televiziunea actuală
- Iubirea – o întrebare cu răspuns deschis
- Curajul și voința de a trăi frumos
- Traficul de ființe umane
- Libertate sau libertinaj
- Violența – o patologie a societății
- Bugetul general de timp și timpul liber
- Managementul timpului

19.Stilurile manageriale ale dirigintilor

Literatura de specialitate permite identificarea următoarelor stiluri:

<p style="text-align: center;">A. Stilul creativ</p> <p>Diriginți adepți ai acestui stil dovedesc</p> <ul style="list-style-type: none"> • flexibilitate în comportament; • receptivitate la ideile și experiențele educative noi, eficiente; • atașament față de comportamentul explorativ; • îndrăzneală în formularea obiectivelor, selectarea conținuturilor, elaborarea strategiilor educative; • independență în gîndire și acțiune, stimulînd și elevii să tindă spre acest deziderat; • tendința de a-și asuma riscuri; • disponibilitate de a încerca noi practici, noi procedee, noi metode, noi idei; • deschidere spre modernizarea procesului educativ. 	<p style="text-align: center;">B. Stilul rutinar</p> <p>Diriginții adepți ai acestui stil</p> <ul style="list-style-type: none"> • manifestă o suplețe profesională redusă; • sînt rigizi, dogmatici; • au un spirit refractar la schimbare, la inovație; • sînt predispuși spre convențional, spre conservatism; • acceptă doar lucrurile care converg cu optica lor inițială; • tratează, de obicei, cu refuz solicitări ce presupun înnoirea. •
<p style="text-align: center;">C. Stilul centrat pe conținut</p> <p>Diriginții cu acest stil</p> <ul style="list-style-type: none"> • sînt atașați subiectelor abordate în activitățile educative; • elaborează în mod independent și detaliat conținutul celor prevăzute în proiectele educative; • definesc lista elevilor ce urmează sa reproducă conținutul selectat de ei și insistă asupra memorării lui; • exercita un control riguros asupra modului de expunere (exprimare) a fiecărui copil, 	<p style="text-align: center;">D. Stilul centrat pe formarea elevului</p> <p>Adepții acestui stil</p> <ul style="list-style-type: none"> • fac din conținutul și strategia educativă elaborată un instrument de exersare, de formare a trăsăturilor de caracter, de cultivare a inteligenței, a sensibilității afective, a puterii de judecată, a imaginației, a spiritului gospodăresc și de echipă etc. • abordează o tratare diferențiată și afectuoasă a elevilor, individualizează secvențele activităților educative; • stabilesc un parteneriat autentic cu elevii în desfășurarea activității, pentru a atinge obiectivele propuse; • raportează în permanență conținuturile noi la viața și experiența proprie a elevilor, la diferite aspecte ale vieții lor intelectuale,

<p>organizează în perioada pregătirii activității multe repetiții;</p> <ul style="list-style-type: none"> sînt severi, pretind o prezentare a conținutului conform scenariului elaborat de ei; <p>organizează activități educative ca scop în sine și pentru sine.</p>	<p>morale, civice, estetice, de orientare școlară și profesională, urmărind cum progresează aceștia din toate punctele de vedere.</p>	
<p>Stiluri clasificate după relația educatorului cu elevii clasei (K. Lewin)</p>		
<p><i>Stilul autoritar</i></p> <p>Dirigintele</p> <ul style="list-style-type: none"> determină strategia activității educative; formulează obiectivele; dictează tehnicile și etapele de realizare; generează tensiuni, agresivitate, stres. 	<p><i>Stilul democratic</i></p> <p>Dirigintele</p> <ul style="list-style-type: none"> discută problemele cu elevii și cu profesorii clasei; elaborează în comun obiectivele și definesc căile de realizare; adoaptă decizii în echipă; stimulează participarea tuturor în funcție de particularitățile individuale; asigură climatul psihologic favorabil pentru un parteneriat autentic. 	<p><i>Stilul permisiv</i></p> <p>Dirigintele</p> <ul style="list-style-type: none"> lasă întreaga libertate de decizie și acțiune pe seama elevilor; intervine doar cu informații suplimentare de strategii și conținut, ducînd la insuficiența activității.

- obiectivele sînt corect elaborate și acoperă conținutul prezentat;
- tema și conținutul orei educative corespunde particularităților de vîrstă a elevilor;
- informația propusă de către diriginte este variată și actuală ;
- există coerență și logică în acțiunile proiectate;
- strategiile proiectate contribuie la realizarea obiectivelor;
- mijloacelor didactice eficientizează aplicarea metodelor de educație;
- metodele de evaluare sînt în concordanță cu obiectivele propuse.

B. Parametri de evaluare a orei educative

- profesorul demonstrează competențe profesionale;
- comunică elevilor obiectivele activității și rezultatele așteptate;
- cunoaște foarte bine conținuturile, problemele puse în discuție;
- utilizează variate metode, procedee, strategii de educație (formare) și evită monotonia;
- aplică în mod eficient mijloacele existente în școala și contribuie din plin la elaborarea și confecționarea celor noi;
- organizează într-o succesiune logică activitățile, corelîndu-le permanent cu cele anterioare și cu practica elevilor;
- încurajează experiența elevilor, știe cum să corecteze cu tact greșelile lor și să aplaneze neînțelegerile dintre ei;
- este capabil să motiveze elevii pentru realizarea obiectivelor propuse, pentru participare și dezvoltare;
- îndrumă și valorifică potențialul fiecărui elev, fără discriminare;
- oferă fiecărui copil posibilități de manifestare, de exprimare a opiniilor personale și de participare la activitățile educative;
- discută cu elevii diverse probleme respectînd opiniile lor;
- promovează încrederea în sine și în eforturile cooperante, în echipe;
- oferă elevilor timp și posibilități de reflecție;
- mobilizează elevii în activitate;
- este capabil de ascultare activă și consiliere;
- își concentrează atenția asupra comportamentului elevilor în activitate și nu asupra propriilor acțiuni;
- evaluează corect dificultățile educative și, acordă sprijinul necesar;
- asigură un parteneriat eficient cu întreaga echipă educativă a clasei și cu comunitatea;
- este imparțial și oferă tuturor elevilor șanse egale pentru dezvoltare;
- instituie un climat psihologic favorabil pentru activitatea în colectiv;
- manifestă entuziasm și optimism profesional;
- are simțul umorului;
- asigură legături formale și informale cu elevii săi pe tot parcursul activității;

20.Evaluarea proiectului, a orei educative (de dirigentie) și calitatea activității dirigintelui

Evaluarea trebuie să răspundă la următoarele întrebări: ceea ce s-a împlinit a fost și ceea ce s-a proiectat? Ceea ce s-a făcut a reușit la modul eficient și efectiv? Ceea ce s-a făcut are valoare formativă pentru elevi?

A. Criterii de evaluare a proiectului

- proiectul corespunde cerințelor, conține elementele solicitate;
- subiectul activității corespunde proiectului anual de activitate educativă;

- este capabil să evalueze efectele procesului educativ;

C. Evaluarea activității educative a dirigintelui

- manifestă inițiativă în lansarea/ soluționarea unor probleme școlare și comunitare;
- este receptiv la provocările lumii contemporane;
- conlucrează cu colegii pentru soluționarea unor probleme educative (de formare a elevilor);
- stabilește obiective de autoperfecționare și le realizează;
- susține un ritm rezonabil de progresare, implementînd metodologii noi;
- se implică în activitatea comisiei metodice, a consiliului profesoral, în seminarii;
- prezintă comunicări de ordin metodic elaborate pe baza propriilor cercetări;
- cercetează problemele ce țin de educația copiilor cu nevoi speciale;
- elaborează îndrumări metodice funcționale;
- realizează orientarea școlară și profesională a elevilor;
- desfășoară activitățile într-o succesiune logică, firească;
- valorifică plener timpul disponibil, respectînd programul de lucru;
- da dovadă de abilitați profesionale la elaborarea strategiilor, a diverselor forme de activitate educativă în acest scop (excursii, discuții, concursuri);
- angajează elevii prin responsabilități de organizare și conducere a activităților, inclusiv de evaluare;
- este deschis spre colaborare cu părinții;
- depune eforturi pentru reducerea absențelor, pentru menținerea unui nivel de disciplină, pentru respectarea regulamentului școlar;
- aplică forme eficiente de organizare și dirijare a procesului de integrare a elevului în comunitate;
- exprimă spirit inovator și este creativ;
- inițiază activități cu clasa ce se deosebesc prin originalitate și profunzime educativă;
- colaborează cu reprezentanți mass-media, consultă presa de specialitate, cea pentru copii;
- își expune propriile opinii;
- folosește variate și adecvate forme de activitate educativă;

- confecționează mijloace-suport pentru desfășurarea activităților educative;
- promovează un stil original și eficient de organizare a activităților;
- organizează cu clasa expoziții, cercuri, activități demonstrative și completează fondurile cabinetului metodic;
- conduita socioafectivă stimulează relațiile interpersonale cu elevii, conlucrarea;
- demonstrează tact și măiestrie psihopedagogică;
- este discret cu elevii și colegii;
- este echilibrat și instituie o atmosferă de lucru favorabilă;
- nu este sarcastic, nu-i ironizează și nu-i discreditează pe elevi în momente dificile;
- stabilește un parteneriat activ cu profesorii clasei;
- soluționează cu profesionalism problemele de conflict pedagogic.

ANEXE

Anexa 1.

Sugestii pentru întocmirea Portofoliului

Portofoliul reprezintă "cartea de vizită" a studentului, prin care se poate urmări progresul – în plan cognitiv, atitudinal și comportamental – la o anumită disciplină academică, într-un interval de timp (semestru/an).

Reprezintă un pact între student și profesor. Îl poate ajuta pe student să se autoevalueze. Profesorul discută cu studentul despre ce trebuie să știe și ce trebuie să facă acesta în procesul de învățare. La începutul demersului educativ se realizează un diagnostic asupra necesităților de învățare ale studenților pentru a se stabili obiectivele și criteriile de evaluare. Diagnosticul este realizat de către profesor și este discutat cu studentul implicat în evaluare. Portofoliul poate fi realizat atât individual cât și în grup.

Tipuri de portofolii:

- de prezentare sau introductiv (cuprinde o selecție a celor mai importante lucrări);
- de progres sau de activitate (conține toate elementele desfășurate pe parcursul activității);
- de evaluare (cuprinde: obiective, strategii, instrumente de evaluare, rezultate etc.).

Portofoliul cuprinde:

- lista conținuturilor (sumarul, care include titlul fiecărei lucrări/fișe etc. și numărul paginii la care se găsește);
- argumentarea care explică ce lucrări sînt incluse în portofoliu, importanță și articularea lor într-o viziune de ansamblu a subiectului tratat de către student/ grup;
- lucrările realizate de student/grup (rezumate, eseuri, articole, referate, comunicări, fișe individuale de studiu, proiecte și experimente; probleme rezolvate; rapoarte scrise; teste și lucrări semestriale/an; chestionare de atitudine; înregistrări, fotografii care reflectă activitatea desfășurată de student/grup; observații realizate pe baza unor ghiduri de observații; reflecțiile proprii ale studentului asupra a ceea ce lucrează; autoevaluări scrise de student sau de membrii grupului; interviuri de evaluare; hărți cognitive; alte materiale, contribuții care reflectă participarea studentului/grupului la derularea și soluționarea problemelor abordate; obiective propuse pornind de la realizările curente ale studentului/grupului, pe baza intereselor și a progreselor înregistrate; comentarii suplimentare și evaluări ale profesorului, ale altor grupuri de învățare și/sau ale altor părți interesate;

Portofoliul se compune în mod normal din materiale obligatorii și opționale, selectate de student și/sau de profesor și care fac referire la diverse obiective și strategii cognitive.

Evaluarea portofoliului presupune identificarea obiectivelor învățării și timpul de realizare a lor; precizarea produselor pe care trebuie să le conțină portofoliul, îndeplinirea obiectivelor învățării.

Evaluarea acestor produse se face multicriterial. De exemplu, criteriul conformității cu teoria predată poate fi completată cu cel al inovativității și originalității. Fiecare produs cuprins în portofoliu poate fi evaluat din punct de vedere cantitativ (numărul de pagini, de exemplu), dar mai ales calitativ: creativitatea produsului individual sau colectiv, elementele noi, punctele forte, etc. De asemenea, evaluarea portofoliului va fi supusă evaluării efectelor pe care l-a avut asupra dezvoltării personalității, dezvoltării profesionale a studentului, a capacității de autoevaluare și a competențelor de intercomunicare. Această metodă de evaluare oferă studentului posibilitatea de a lucra în ritm propriu, stimulează implicarea activă în sarcinile de învățare și dezvoltă capacitatea de autoevaluare. Evaluarea portofoliului se face prin calificative acordate conform criteriilor de apreciere și indicilor stabiliți de profesor.

Avantajele portofoliului:

- este un instrument flexibil, ușor adaptabil la specificul disciplinei și la condițiile concrete ale activității;
- permite aprecierea și includerea în actul evaluării a unor produse ale activității studentului;
- evaluarea portofoliului este eliberată în mare parte de tensiunile și tonusul afectiv negativ care însoțesc formele tradiționale de evaluare; evaluarea devine astfel motivantă și nu stresantă;
- dezvoltă capacitatea de autoevaluare etc
- implică mai activ studentul în propria evaluare și în realizarea unor materiale care să-l reprezinte cel mai bine;

Dezavantaje:

- necesită timp îndelungat pentru evaluare;
- este greu de apreciat conform unui barem deoarece reflectă creativitatea și originalitatea. Portofoliul solicită mai mult o apreciere calitativă decât cantitativă.

Anexa 2

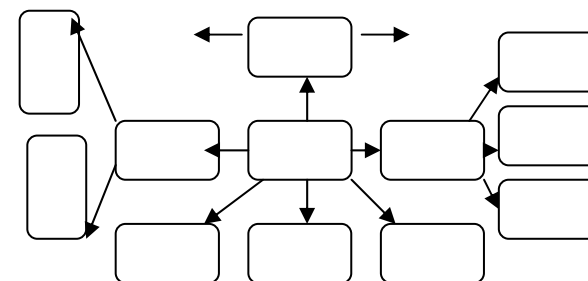
Structura caietului de sarcini:

1. subiectul seminarului;
2. obiectivele de învățare elaborate individual, reieșind din obiectivele fiecărui modul din suportul de curs;
3. realizarea în scris a sarcinilor;
4. strategiile prin care ați învățat.
5. fișa de autoevaluare a seminarului

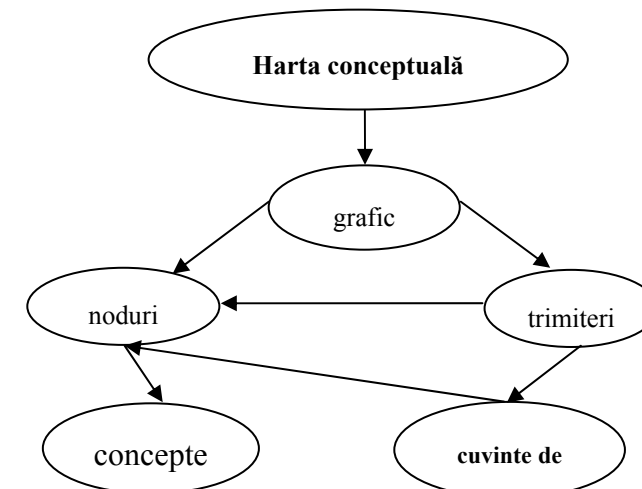
Anexa 3.

Păianjen.

În centru se află un concept central, o temă unificatoare de la care pleacă legăturile sub formă de raze către celelalte concepte secundare

Anexa 4.

Anexa 5

Sugestii pentru elaborarea comentariului, rezumatului

COMENTARIUL – sau dezvoltarea compusă – permite aplecerea la simțul critic, la capacitatea de reflecție și la aptitudinea de a se raporta la problematica în discuție, la experiența și cultura personală, pot interveni întrebări referitoare la semnificația conceptelor. Comentariul pune în evidență opiniile și sentimentele sale.

Particularitățile comentariului:

Diversitatea enunțurilor:

- **obiectul studiului:** un document ori un citat extras din acest document;
- **natura criteriilor stabilite** implică fie o abordare globală („Comentați fragmentul următor..”), fie adoptarea unei perspective restrictive („Împărtașiți optimismul exprimat de ...?”);
- **existența uneia sau a mai multor întrebări:** lucrarea, în afară de comentariul propriu-zis, poate să conțină exerciții în legătură cu utilizarea corectă a unei anumite terminologii, a unor expresii sau fraze legate de problema în discuție.

Implicarea personală: comentariul presupune o atitudine critică și implicarea celui care redactează.

Respectarea subiectului

Mai întâi, trebuie, definiți termenii enunțului și apoi să fie urmată problematica propusă fără a te pierde în divagații sau a studia alte aspecte din text, nu se insistă pe importanța exemplului, a comparării unor puncte de vedere, a actualizării unei idei, ci pe acumularea de argumente complementare și nu contradictorii.

Elaborarea planului după o schemă directoare pe care se poate construi logic o demonstrație.

Comunicarea subiectului cu argumente directorii clare.

Originalitatea și parafrazarea textului ce exprimă un punct de vedere solid justificat, bazat pe exemple. Ceea ce se așteaptă este o privire personală asupra unei probleme, o analiză originală și concretă.

Greșeli frecvente:

- parafrazarea argumentelor din document sau o gândire foarte generală, fără suport în realitate, deci fără o viziune justă a problemei;
- lipsa curiozității față de problemele sociale și față de actualitate;
- sentimentul - adesea nejustificat - de a nu fi la înălțimea unei discuții, de a nu avea destulă „cultură” și de a nu se simți autorizat pentru a trata probleme considerate *a priori* prea complexe, chiar atunci când ele ne interesează;
- mitul inhibitor al corectorului-cenzor.

Atitudinea abordată trebuie să fie:

- precisă, evitând generalitatea sau vagul;
- argumentată, pentru a nu fi confruntată cu o alegere arbitrară;
- susținută de exemple semnificative, pentru a nu părea nefondată sau prea puțin clarificată.

Metodologia scierii rezumatelor și a comentariilor:

Lectura globală:

- identificarea temei abordate (*Care este cîmpul de gîndire abordat?*) și a problematicii vizate (*Care este întrebarea urmărită?*);
- stabilirea tezei susținute (*Care este răspunsul dat?*);
- descoperirea firului conducător sau a modului de organizare (nu se are în vedere numai înțelegerea diferitelor înfățișări ale argumentării, ci și perceperea liniilor generale ale raționamentului).

Lectura analitică:

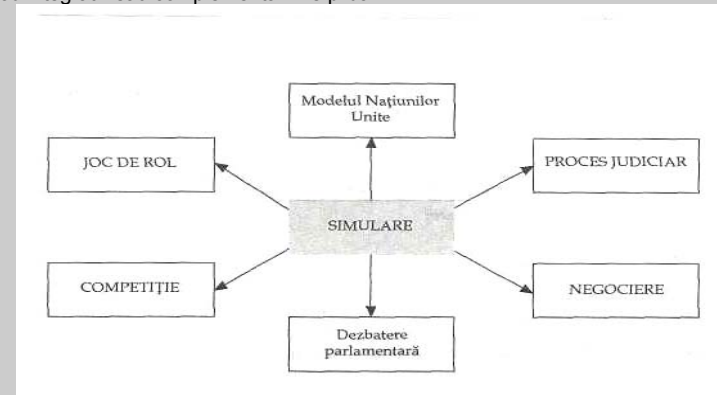
- identificarea ideilor avansate, noțiunile cheie sau expresiile caracteristice vor fi puse în evidență;
- reținerea celor mai importante exemple;
- ierarhizarea argumentelor după gradul lor de validitate, eliminarea punctelor nesemnificative;
- regăsirea structurii originare și trasarea parcursului urmat.

Anexa 6.

Sugestii pentru aplicarea metodei simulării

Simularea este reprezentarea unui fapt, un model care decupează anumite aspecte ale realității, care permite participanților să acumuleze experiențe similare cu cele din viață. Elevii învață prin implicare personală experiențe utile.

Această metodă de educație înglobează diverse tehnici, care sînt aplicate adesea în mod integrativ sau complementar. De pildă:

Utilizarea simulărilor permite atingerea obiectivelor: crearea unei motivații pentru învățare, participarea tuturor elevilor, dezvoltarea interacțiunii de grup, dezvoltarea gândirii critice, a capacităților comprehensive, investigatoare și comunicative etc.

În proiectarea simulării educatorul inițial studiază cu atenție necesitățile și capacitățile elevilor pentru un design de succes al simulării. Este important ca el să știe clar ce vor lua elevii de la simularea în cauză, de ce cunoștințe, abilități, aptitudini dispun elevii în etapa dată, cum le va dezvolta pe toate acestea simularea proiectată, cum poate fi proiectat, organizat, evaluat respectivul proces etc. În timpul simulării educatorul este un facilitator, implicarea și ajutorul acordat elevilor trebuie să fie minime. Simularea decurge bine atunci când educatorul nu deține "adevărul absolut", ceea ce asigură libertatea de gândire a participanților, creativitatea lor, fapt ce le permite să-și asume întreaga responsabilitate pentru¹ tot ce realizează ei în timpul simulării. Educatorul exercită, de asemenea, controlul asupra timpului, observă derularea acțiunii, ia notițe utile la evaluare, argumentînd deciziile apreciative.

Anexa 7

Sugestii pentru elaborarea proiectului

Proiectul constituie o metodă complexă de evaluare, individuală sau de grup. Presupune și încurajează transferul de cunoștințe, deprinderi, capacități, facilitează și solicită abordările interdisciplinare și consolidarea abilităților praxiologice ale studenților.

Realizarea unui proiect presupune parcurgerea următoarelor etape:

1. Identificarea unei probleme/teme/subiect;
  - orientarea în sarcină;
  - conștientizarea finalităților;
  - definirea conceptelor cheie;
  - stabilirea sarcinilor de lucru ;
  - stabilirea responsabilităților în cazul în care se lucrează în chipă;
  - stabilirea criteriilor și a modului de evaluare;
  - identificarea modalităților de lucru, a căilor de acces la informații;
  - adunarea datelor informaționale.
2. Formularea ipotezelor;
3. Modelarea de soluții;
4. Culegerea, organizarea, prelucrarea și evaluarea informațiilor legate de problema sau tema aleasă;
5. Elaborarea unui set de soluții posibile ale problemei și evaluarea lor;
6. Aplicarea soluției pentru care s-au optat, ceea ce presupune elaborarea unui plan de implementare, cu etape, resurse, responsabilități, modalități de evaluare a rezultatelor obținute;
7. Redactarea lucrării.

Exigente metodologice de redactare:

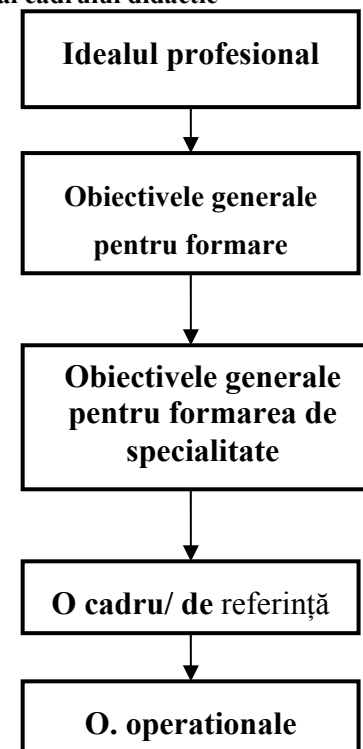
- formularea clară a problemei;
- luarea în considerare și evaluarea punctelor de vedere divergente;
- folosirea corectă a conceptelor;
- atitudinea critică în raportarea la diferite puncte de vedere;
- argumentare solidă;
- cunoașterea literaturii de bază pe problemă;
- alegerea metodelor și tehnicilor de lucru adecvate.

Proiectul poate fi realizat individual sau în grup.

Avantajele folosirii acestei metode:

- oferă șansa de a analiza în ce măsură se folosesc adecvat cunoștințele, instrumentele, materialele disponibile în atingerea finalităților propuse;
- este o metodă alternativă de evaluare;
- pune studentul în situația de a acționa și a rezolva sarcini în mod individual sau în grup, autotestându-și capacitățile cognitive, sociale și practice

8. Model profesional al cadrului didactic

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Antonesei, L., *Paideea. Fundamentele culturale ale educației*, Iasi, Polirom, 1996.
2. Bontaș, I., *Pedagogie*, Ed. ALL Educational, București, 1998
3. Cerghit, Ioan, *Modele de instruire alternativă și complementare*, Ed. Aramis, București, 2002.
4. Consiliul Național pentru Curriculum și Evaluare, VI. Guțu, VI. Pîslaru, V. Goraș et ai., TipCim, Cimișlia, 1997.
5. Cristea, S., *Dicționar de pedagogie*, București-Chișinău, Editura Litera-Litera Internațional, 2000.
6. *Curriculum la dirigenție*. Ministerul Educației, VI. Pîslaru, V. Meija, V. Parlicov, Lyceum, Chișinău, 2003.
7. *Curriculum pentru formarea inițială a cadrelor didactice din învățământul secundar prin DPPD*. Direcția Generală pentru Educație și Cercetări. Ministerul Educației și Cercetări continuă formarea și perfecționarea personalului didactic, nr. 39076 / 22.10.2001. Precizări privitoare la aplicarea OMEN nr. 3345 / 1999.
8. *Dictionnaire encyclopedique de Peducation et de la formation*. Deuxieme edition, Editions Nathan, Paris, 1998.
9. *Didactica Pro*, Revistă de teorie și practică educațională, nr.3-4 (13-14), 2002
10. *Domeniul învățământului superior european*. Declarația Comună a Miniștrilor Educației din Europa, Bologna, 19 iunie, 1999. Conferința Confederației Rectorilor din Uniunea Europeană, Bologna, iunie, 1999
11. *Evaluarea în învățământ. Orientări conceptuale. Ghid metodologic* / Institutul de Științe ale Educației; VI. Pîslaru, V. Cabac et al., Chișinău, 2002
12. Gondiu, Eu., et.al., *Ghidul educatorului. Activitatea explicit educativă*, 2003
13. Mîndicanu, V., *Remodelarea filozofică a idealului, politicii și educației pentru schimbare prospectivă* // Filozofia educației - imperative, căutări, orientări/Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, 1997, p.5-16
14. Radu, I., T, *Teorie și practică în evaluarea eficienței învățământului*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1981, p. 38—63.
15. Jînga, I., Istrate, E., (coord.) *Manual de pedagogie*, București, Editura All, 1998
16. Iucu, B., Romiță, *Managementul și gestiunea clasei de elevi – fundamente teoretico-metodologice*, Ed. Polirom, Iași, 2000.
17. *Legea Învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995* // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 62-63 / 9 noiembrie 1995.
18. Neculau, A. (Ed.), *Cîmpul universitar și actorii săi*, Editura Polirom, Iași, 1997.
19. Negură, I., Papuc L., Pîslaru VI., *Curriculum psihopedagogic universitar de bază*/Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chiși-nău, 2000.
20. Papuc, L., *Epistemologia și praxiologia curriculumului pedagogic universitar-CPU*,2005, p.179-182
21. Papuc, L., Negură I., *Cuniculumul psihopedagogie pentru formarea cadrelor didactice în Franța*// Probleme ale științelor socio-umane și modernizării învățământului, Universitatea Pedagogică „Ion Creangă”, Chișinău, 1999
22. Pâslaru, V., Papuc L., Morărescu M., et.al., *Construcție și dezvoltare curriculară. Cadrul teoretic*, Editura I.S. F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2005
23. Pîslaru, V., Papuc E, Morăresu M., et.al., *Construcție și dezvoltare curriculară. Ghid metodologic*, Editura Î.S. F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2005
24. Pîslaru, V., *Reconceptualizarea formării personalului din învățământul preuniversitar* //Politici educaționale în domeniul formării continue a cadrelor didactice și manageriale din învățământul preuniversitar /Centrul Educațional PRO DIDACTICA, Chișinău, 2003
25. *Psihopedagogie*, coord. Cucuș C., Editura Polirom, 1998.
26. Savater, F., *Curajul de a educa*, Editura Arc, 1997.

<http://almamater.md/moldova>

<http://edu.md>

<http://dm.nspu.ru.student/plan/0300.html>